

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה ט' (תשפ"ה)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

♦ יהרו ♦

מאמדים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר הקדוש המבואר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביד יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצידא זיע"א

טו | ההתחדשות בתורה
יסוד לדבקות בקדושתה
מילוא החד"א - כרוא דאח"ד

יב | שעון השמש בחד הבית
נציץ אורה חסידי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

א | עיקר עניין מתן תורה
החקיקה בלב האדם
אוצר פניני החסידות

העלונים: פניני אביד יעקב • מילתא חדתא • ספיר ויהלום • ובחרת בחיים • מכתלי בית הדין • מגדנות

חַמְדַּת דָּוִד | מצות לא תעשה - הסרת הטמאה, מצות עשה - השקצת
 הקדשה .....
שם משמאל | כתיבת ספר תורה - חקיקת דברי תורה בלב האדם | דברי
 תורה נקלטים רק אחר פסיקת הזמנה מהלב 54א
דברי חלומות | עקר ענין מתן תורה החקיקה בלב האדם .....
אמרי רצון | באור הדיק בלשון קדשו של רש"י .....
פתוחי חותם | המקנים את המצות כראוי בורא חילות של מלאכים .....
תפארת עזיאל | נחת רוח גדולה לפניו יתברך ממעשי בני אדם המתגברים על
 חמירותם יותר מהמלאכים | באור ענין 'פסא הכבוד' 54ב
דברי אמונה | על פי הסדר הרגיל תחלה על האדם להתעורר ולאחר מכן זוכה
 לסייע משמים 54ב
לקוטי שיחות | שם 'אלקים' - האלקות כפי התלבשותה בבריאה | הטעם
 ש'אלקים' לשון רבים .....
תפארת שמואל | המקדש ומטהר עצמו זוכה לצלם אלקים .....
ישועות משה | דברים מלהיבים אודות החמימות והרגש הנדרשים בקדשת
 שבת קדש .....
דברי שלום | אין לאדם לעלות בעבודת ה' במקדשות הגבוהות ממנו - פן
 יפל .....
דברי אמת | השפל בעיני עצמו אוהב את כל ישראל .....
מורא מקדש | המניעות מדבור בבית הנקטת - קבלת על מלכות שמים ..
הישור והטוב | בית הנקטת קדוש בקדשות ארץ ישראל .....
בית ישראל | חזוק לכל יהודי מהתקרבותו של יתרו .....
מדרש משה | על האדם להיות מיוחד אף ורק להקב"ה .....
שם משמאל | הלב אינו טובל שתי תשוקות כאחת .....
פרי צדיק | הצדיקים מקנאים בהשתוקקות של רפי השנים .....
עטרת ישועה | יש להיות קבוע בקדשה .....
אמרי אמת | בשבת ידמה האדם כאלו הוא כבר בעולם הבא .....

אורות מרדכי | שטיפת כוס הקדוש רמז לרחיצת נשמה .....
חמשה מאמרות | סגלה לזכרון .....
פנים יפות | יש לקדש הפה והלשון בקדשה יתרה ולהעלות את תפלות השבת
 לדרגה נעלית 54א
תפארת עזיאל | הצדיק חשוב יותר ממלאך פיון שמקנים התורה בגשמיות .1
תניא | גם בקיום התורה בגשמיות מתקיימת הדבקות 1
אור יהושע | מילות התפלה הרי הם כמזבח 1
שפע חיים | הטמאה מתגברת להכשיל בשיחה בעת התפלה 1
יקהל שלמה | אמירת שינה על נס יציאת מצרים מאחר שנעשה הנס על ידי
 הקב"ה בעצמו 54א
וחם השמש | יתרו בא להתגיר בזמן שיגיע שלא ידחו אותו 1
שאירת יעקב | דין בשלושה ופשרה ביהודי ..... ז
בית הלוי | גלוי דעת של הנשים לקבלת התורה ברצון ..... ז
חלקי אבנים | בטול חוש הראיה כדי להגביר חוש השמיעה ..... ז
ויאמר שאול | ענשו של המבזה תלמידי חכמים ..... ז
עוד יוסף חי | אור הבקר בתקופו כמו בצדקתם ..... ז
ויזרע יצחק | הטעם שברך משה 'שלא עשני גוי' ..... ח
חות יאיר חדש | על ידי השלום מקיימים כל המצות ואין צריכים לבוא שוב
 בגלגול ..... ח
כתב סופר | קיים כל המצות על ידי אחדות הלבבות ..... ח
כתב סופר | לכל אחד יש חלק במצוה של חברו ..... ח
חזון ישעיה | תשובת הזקנים למשה רבנו שעל ידי האחדות יהיה לכל אחד
 חלק במצות חברו 54ט
תפארת עזיאל | לולי קיום כל התרי"ג מצוות אי אפשר לבוא לעולם הבא ט
מעשי צדיקים ..... ט
ספיר ויהלום | הארה חסידית מן הפרשה ..... יב

קו 'מחוברים'

שע"י ממלכת התורה עוז והדר

02-803-9999

לשאלות הלכתיות בבית ההוראה הקש 8

מחוברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

מתחילים
את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת יתרו

כתבם על לוח לבך

חמדת דוד

רבי דוד צבי מנייטטאדט זיע"א
מצות לא תעשה - הסרת הטמאה,
מצות עשה - השקאת הקדשה

כיום הנה באו מדבר סיני (יש א) פרש רש"י: בכל יום יום יהיו בעיניך כחדשים. הנה ידוע לנו שכל ענין מצות לא תעשה היא הסרת הטמאה, וענין מצות עשה היא השקאת הקדשה. וזהו פרוש הפתוח 'כתבם על לוח לבך' (משלי ג א).

בלב כל איש מישראל חקוקים כל המצות

דהנה בכל אהר ואהר מישראל נכתב על לוח לבו כל רמ"ח מצות עשה ושס"ה מצות לא תעשה, שמונע אותו מלעבר על מצות לא תעשה, ולהפוך שמושך אותו לקיים מצות עשה לקיים צווי הבורא יתברך שמו.

מחיקת המצות ע"י החטאים

אבל כשאדם מקלקל חס ושלום, אזי נמחק הפתח ההוא ואינו יכול לפעל עוד. ולזאת אמרו חז"ל (יומא פו:) פינן שעבר אדם עברה ושנה בה נעשית לו פהתור, מחמת שאין לו עוד מה שימנע אותו מפני שנמחק הפתח [שהיה נכתב על לבו מאותה מצוה].

הטעם שעל רכילות ולשון הרע אין נזהרים כל כך מה שאין כן מצות מדברנו

ושמעתי מאבי אדוני מורי ורבי רבנו הקדוש זצלה"ה (מקאמיר), מפני מה שרכילות ולשון הרע שהם מעברות החמורות אין אדם נזהר מהן כל כך, אבל אכילת לחם בלא נטילת ידים שאינו אלא מדברי סופרים משום סרף תרומה, אין אדם יכול לעבר על זה.

שהוא מטעם הנ"ל, שרכילות ולשון הרע - שפכו עבר עליהם, נמחק הפתח ואין לו מה שימנע אותו מלעבר, אבל נטילת ידים שלא עבר [מעולם] על מצוה זו, הנה הפתח שנכתב על לבו מונע אותו מלעבר.

על ידי תשובה נחקקות המצות שוב בלב

ולכן כשאדם חוזר בתשובה, צריך לעשות

כל כך תשובה שיחזר השם יתברך ויכתב על לבו מחדש מה שנמחק על ידי החטא ורומנא לצלן. וזהו שאמר הכתוב 'כתבם על לוח לבך' [שיעשה תשובה כל כך, שיכתב על לוח לבו מה שנמחק].

באור דברי רש"י על פי הנ"ל

וזהו שאמר רש"י בכל יום יום יהיו בעיניך כחדשים כאלו היום נתנו, שיהיה בכל יום יום הרהור תשובה, ויהא הכתב שעל לבו יפה וחדש כאלו היום נתנו ונכתב על לבו:

שם משמואל

רבי שמואל מסוכטשוב זיע"א
כתיבת ספר תורה - חקיקת דברי תורה
בלב האדם | דברי תורה נקלטים רק
אחר פסיקת הזקמה מהלב

ענין כתיבת ספר תורה אמר כבוד קדשת אבי אדמו"ר זצלה"ה, שהוא רמז למען יקבעו דברי תורה בלב האדם כענין 'כתבם על לוח לבך', עד כאן תכן דבריו. **והנה** הקלף צריך עבוד, ואם פתח על קלף שאינו מעבד פסול. וזה רמז שאין דברי תורה נתפסין בלב האדם טרם נפסקה הזקמה ממנו.

אך איך תפסק הזקמה מלב האדם טרם יתפסו בו דברי תורה, כי בלי תורה בלתי אפשר שתפסק הזקמה מיניה, ובוהר הקדוש (ח"ג פ:) לא אתדפי בר נש לעלמין אלא במלין דאורייתא.

אך הנה בלב האיש הישראלי נמצאות שתי בחינות, הינו הנקדה הפנימית שבלב שנקראת 'בתולה ואיש לא ידעה' (בראשית כד טו), והיא משמרת ממגע נכרי, ושם משפן הנפש האלקית, והבחינה השנית, היא החיצונית שבלב שהיא כמו חמר היולי מוכנת לקבל כל הצורות. ובחינה הזאת צריכה עבוד שתפסק הזקמה ממנה שתהא ראויה לקבל קדשה אלקית.

ועבוד זה הוא על ידי למוד התורה ועסק התורה ומצותיה, שנתחזקה הנקדה הפנימית עד שמתפשטת ממנה הארה לבחינת החיצונית שבלב לזככה ולטהרה,

אבל שתתפס התורה בבחינה החיצונית שבלב טרם הטהרה והזדקכה בלתי אפשר. **ועסק** התורה בראשונה נתפס רק בפנימיות שבלב, וזה פרוש דברי הוהר הקדוש לא אתדפי בר נש לעלמין אלא במלין דאורייתא. ואחר כך שזדקכה גם הבחינה החיצונית שבלב, אז היא ראויה לקבל בעצמה דברי תורה, ועל זה נאמר 'כתבם על לוח לבך', כעין כתיבת ספר תורה על קלף המעבד שפסקה זקמה מיניה (פרשת תבוא - שנת תרע"א):

דברי חלומות

רבי צדוק הכהן מלובלין זיע"א
עקר ענין מתן תורה החקיקה בלב האדם

במתן תורה וכו' נאמר 'וכל העם ראים את הקולות' (שמות כ טו), שהיו רואים את הנשמע, דשמיעה הוא הידיעה שבפח הדבר ששומע, אבל ראיה הוא על ידי ההרגשה שבלב.

וזהו עקר מתן תורה לישראל, שיהיה נבלע בלפם, וכמו שכתוב 'כתבם על לוח לבך' (משלי ג א), ולעתיד נאמר 'ועל לבם אכתבנה' (ירמיה לא לב), ונאמר 'מי יתן והיה לבכם זה להם וגו'' (דברים ה כו), דרומנא ליבא לבד בעי, כמו שאמרו בסנהדרין (קו:) (דברי חלומות - אות כג):

ובאותה שעה נתקע דברי תורה בלפם כדבר התקוע קבוע וקיים שאי אפשר לזוז, אלו היו מתחזקים לקיים בגדם האור שהרגישו באותה שעה.

אבל זה היה כרגע, והם לא ראו לקימו אצלם, ובקשו שיהיה משה רבנו עליו השלום שליח, כי לא הכינו עצמם עוד כל כך שיהיו הם עצמם ראויים כל אהר מהם למדרגת נבואה כנבואת משה רבנו עליו השלום שהוא קבלת תורה מה. **ועל** כן התחילו למדים ושוכחים, והצריך שלמה המלך עליו השלום להזהיר 'כתבם על לוח לבך' - שיהיה תקוע בו האור בקביעות (פרי צדיק מאמר קדושת השבת - מאמר ב):

פרשת יתרו

אמרי רצון

רבי שמעון שלום מאמטינוב זיע"א
באור הדיק בלשון קדשו של רש"י

מאבי אדוני מורי ורבי הקדוש זצלה"ה בשם הרבי הרב דוד מלעלוב זצלה"ה, אולי מהרבי רבי בונם זצלה"ה, ברש"י (יה א) מה

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה וגו' (מה) שמועה שמע וכו', קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, רש"י (יה א)

דברי אמונה

רבי אברהם יצחק מתולדות אהרן זיע"א

על פי הסדר הרגיל תחלה על האדם להתעורר ולאחר מכן זוכה לסייע משמים

הנה ידוע הכלל כי שורת הדין וסדר המערכה הוא שמתחלה צריך האדם לעורר עצמו לתשובה ולעבודת השם יתברך באתערותא דלתתא, ואחר כך זוכה לאתערותא דלעילא שיערה עליו אלקים רוח מפורם, ועל דרך אמרוס ו"ל (יומא לח): הלא לטהר מסיעין אותו, וצריך על כל פנים להיות בבחינת פא לטהר וכו'.

פעמים שמצד מצב האדם או הדור משדד הקב"ה הסדר ומושיע תחלה באתערותא דלעילא

אמנם לכלל זה ישנו יוצא מן הכלל, שלפעמים לפי מצב האדם או מצב הדור אי אפשר לו לאדם לעשות תחלה אתערותא דלתתא, מחמת היותו שקוע בחטאים ועוונות ופשעים, ואם יחכו בשמים לאתערותא דלתתא שלו יתכן שלא תזדמן לעולם חס ושלום, ואז משרד הקדוש ברוך הוא את סדר המערכה ומושיעו באתערותא דלעילא תחלה, ועל ידי כן מתחיל לטפס ולעלות ולהתקרב אל השם יתברך.

ועוד כי באמת גם בהיותו בשפל המצב נתעורר גם הוא מפעם לפעם לתשובה ולתקון המעשים, מכח נשמתו הקדושה שהיא חלק אלוה ממעל, ומזמן לזמן מתבונן במצבו הירוד והשפל אף הוא מרחק מהשם יתברך ואיך שעובדים הימים והשנים בלא כלום, ומשתוקק לחזור ולהתקרב אל השם יתברך, ונפשו שוקקת לזכות לשפף שיח להשם יתברך בדבורים היוצאים מן הלב, אף אינו יכול להוציא מחשבתו מכח אל הפעל להתחיל להיטיב מעשיו ולהתנער מחמירותו, מחמת גדל השתקעונו בעוונות ופשעים.

באור פסוקים שיר השירים בדרך השתוקקות ונגועים אל הקב"ה מתוך קשיים ונפילות

ובכחינה זו אפשר לפרש הכתוב פתחתי אני לדודי וגו' (שיר השירים ה ט), שכל יהודי באיזה מצב שפול שנמצא, משתדל ורוצה לפתח לדודי על כל פנים פתחא זוטא כחדו של מחט, אמנם למעשה יודוי חמק עבר, שנבצר ממנו זאת ולא עלתה בידו לפתח את הפתח הקטן להתקרב אל ה', ונסתר ממנו אור ה' מחמת גדל ההסתרה.

ולכן נפשי יצאה בדברו בקשתיהו ולא מצאתיהו קראתיו ולא ענני (שם), מבקש כבן המתחטא אל אביו בהשתוקקות ונגועים ומבקש וקורא להתקרב אל ה', אמנם חומת הכרזל מפסיק.

והנה יראי אלהים אנשי אמת ראשי תבות גימטריא אהבה, לרמוז דעושים מיראה ומאהבה, וכל העושה מיראה ואהבה בודאי שפול מדות הטובות כלולות בו, וזהו אנשי אמת שנאי בצע, שפינן שיש בהם יראה ואהבה, בהכרח שיהיו אנשי אמת ושונאי בצע:

ומשה עלה אל האלהים (ט א)

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א

נחת רוח גדולה לפניו יתברך ממעשי בני אדם המתגברים על חמירותם יותר מהמלאכים | באור ענין 'פסא הכבוד'

כשעלה משה למרום בקשו מלאכי השרת לדחפו, אמרו מה יש לבשר ודם בכאן, אמר לו הקדוש ברוך הוא אחז בכסאי והשב להם תשובה וכו' (שבת פח:). ולכאורה קשה לי באמרו 'אחז בכסאי' כמו בדבר גשמיות, ואינו גוף כלל וכו'.

ענין פסא נראה שהוא דוגמת אדם שהוא ענין ומבקש מנוח לכף רגליו ויושב בעצמו על פסא, כך הענין בו יתברך, שאין לו תענוג ונחת בעליונים כל כך, לפי שאין להם יצר הרע ואין זה חדוש מה שהם חרדים לדבריו יתברך, מה שאין כן לתחתונים, מה שמשברים כח הפאה בשביל כבודו יתברך, זה מרצה מאד לפניו.

כדמיון אדם שהוא רץ לשמע קול צפצוף עופות שמדבר בפיו, ועל אדם שהוא מדבר אין חדוש לפניו מפני שדרךו בכך, וכזה הוא הפוף הטבע. כן הוא הענין בו יתברך, שבמעשיו יש לו נחת רוח, ומחמת זה נקרא מעשיו ותורתנו 'פסא' לפניו, כמו שיש לאדם נחת רוח מכסא לנות עליו כן יש לו נחת רוח ממעשיו.

הרמז בלשון הגמרא הנ"ל

וזה רמזו חז"ל שבקשו מלאכי השרת לדחפו ואמר לו הקדוש ברוך הוא אחז בכסאי, רצה לומר שתהיה מראה להם שמעשיהם אף אם יעשו פתקון כל המצות אין נחשבין לכסא ואין לו נחת רוח בכך, מחמת שאין יצר הרע בהם, מה שאין כן בנו, אף שאנו למטה מקבל הקדוש ברוך הוא תענוג ממעשיו:

ועתה אם שמוע תשמעו בקלי ושמרתם את בריתי והייתם לי סגלה מכל העמים כי לי כל הארץ (ט ה)

שמועה שמע וכו' וכו', דיק על לשון 'וכא', שרשיי מפרש טעם ביאתו, הלא מהשמועה טובה הזאת היה יכול להתעורר גם בביתו להיותו יהודי, ולמה היה לו להתעוררות דהשמיעה דיקא לבא, וזהו מה שמועה שמע שעוררה אותו להיותו 'פא' לכאן.

יתרו הסיק שמכרחים לבוא לרבי

על זה התשובה קריעת ים סוף, ומלחמת עמלק הסמוכים לפרשתא דא, שאחר קריעת ים סוף הוא ההתגלות הגדול עד שראתה שפחה וכו' (נבואה) [נביאים] (מכילתא בשלח), עוד יוכל להיות מלחמת עמלק הוא ההסתר הגדול, ואז אמר שמכרח לבא להרבי, כי בענין כזה לא יוכל לשות עצות בנפשו בהיותו בביתו בלי הצטרפות משה רבנו עליו השלום, עד כאן דבריו ו"ל.

יתרו מצא עצות הו כנגד הגבוה וכו' כנגד העצבות

ומעצמו אמר, וישמע יתרו, שיתרו זכה להיות שומע תמיד בלי הפסק, כי חס ושלום המבדילים והמפסיקים המה לפעמים מצד הגבוהות או מצד העצבות, ומצא עצה לנפשו, נגד הגבוהות, לזכר היותו 'כהן מדין', ולשים זאת נגד פניו תמיד, וכנגד העצבות חס ושלום ה'חיתן משה', ובאותם ב' הכלים מנע כל המבדילים חס ושלום, והנה תמיד בלי הפסק בבחינת שומע, ד'וישמע יתרו' אמצעות 'כהן מדין' וחיתן משה, עד כאן דבריו ו"ל:

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלהים אנשי אמת שנאי בצע ושמת עליהם שרי אלפים שרי מאות שרי חמשים ושרי עשרת (יח כא)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

המקיים את המצות קראוי בורא תילות של מלאכים

אפשר לרמוז לפי מה שאמרו רבותינו זכרונום לברכה (אבות פ"ד מ"א) דעל ידי מעשים הטובים שהאדם עושה נבראים מלאכים טובים, הגי מלי אם עושה לשם שמים בדחילו ורחימו, אבל העושה שלא לשמה אין נבראים מלאכים טובים, ואדרבא הוא מקלקל ולא מתקן.

וזהו שאמר ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל, הם שעושים המצות לשם שמים ונבראים מהם תילות של מלאכים. וקתני ומפרש מי הם הנבראים על ידי מעשיהם הטובים, תילות של מלאכים הם יראי אלהים.

אנכי ה' אלוקיך (כ ב)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זי"ע

שם 'אלקים' - האלקות כפי התלבשותה בבריאה | הטעם ש'אלקים' לשון רבים

'אלקים' מורה על האלקות כפי שמתלבש בכיבוד בהבריאה - בכל נברא מתלבש כח אלקי המתגלה בהתאם למצבו של הנברא. ולכן 'אלקים' הוא לשון רבים (כמו שנאמר 'אלקים קרשים' (יהושע כד ט)), כי בבחינת האלקות כפי שמתלבש בהבריאה ישנם אפני גלוי שונים, בכל נברא - כח מיוחד המתאים לו.

'אלקים' בגימטריא 'הטבע'

ולכן גם כן 'אלקים' בגימטריא 'הטבע', כי בחינה זו באלקות מתלבשת בהבריאה שהקדוש ברוך הוא הגביל אותה בחקי הטבע.

'אלוקיך' - אלקים שלך שאתה יכול להשיגו

וזהו גם כן ענין הלשון 'אלוקיך' (ב"ר), אלקים שלך (שהוא השם הנחיד משמותיו של הקדוש ברוך הוא שמתחכם להנבואים: אלקיך, אלקינו, אלקיכם וכיוצא בזה), דכיון ששם זה מציין את הבחינה באלקות המצטמצמת בהתאם להנבואים, שיהי לתפס בחינה זו על ידי השכל, ולכן אפשר לומר 'אלוקיך' - שאתה יכול להשיגו.

שם 'הויה' - גלוי אלוקות למעלה מהגבלות הבריאה והטבע

שם 'הויה' מורה על הבחינה וגלוי האלקות שלמעלה מהבריאה ולמעלה מהגבלות הטבע שבהבריאה. 'הויה' פרושו הנה הנה ויהיה כאחד. הנה הנה ויהיה הם ג' זמנים נפרדים - עבר הנה ועתיד - ואינם יכולים להיות כאחד. אבל הויה הוא למעלה מן הזמן והטבע, ולכן שם הנה הנה ויהיה כאחד.

רק לישראל שיכות למדרגה שלמעלה מן הטבע

ובזה נבדלת אמונת ישראל מאמונת חסידי אמות-העולם. אמות העולם יודעים רק אודות שם אלקים, המלבש בטבע: 'אלקים יענה את שלום פרעה' (בראשית מא טז), לפרעה יש שיכות לשם אלקים בלבד, אבל על שם הויה אמר פרעה: 'מי הויה אשר אשמע בקלו גו' לא ידעתי את הויה' (שמות ח ב) - אצלם לא מתקבלות המדרגות באלקות שלמעלה מהטבע.

והחשף יכסה ארץ אין יוצא ואין בא, ואנו דלים וריקים, אין עני אלא בדעת, אין השכל והדעת מבין ואין הלב מרגיש, עד שנעדר מאתנו התעוררות העצמי ואי אפשר לנו לפתח אפלו פתח כחדו של מחט.

ומכיון שאין בידינו היכלת להתעורר באתערותא דלתתא פנצריך, ולכן מבקשים 'אל תזכר לנו עונת ראשנים', שהקדוש ברוך הוא יעביר מקדם העונות הללו אשר הם גרמו לעצם ההסתרה וההתגשמות, 'מהר יקדמוני רחמיך', ובל יחכה הקדוש ברוך הוא עד שאנו נקדים ונתעורר באתערותא דלתתא פנצריך משורת הדין, אלא הקדוש ברוך הוא יקדים רחמנותו יתברך ויעשה לפנינו משורת הדין לעוררנו מקדם באתערותא דלעילא.

ושמא תאמר הלא אינו כן שורת הדין, על זה אמר 'כי דלוננו מאד', דורנו שאני, כי אנו דלים וריקים ואין לנו צדיקים וגדולים אשר יעמדו בפניך ויכניסו בנו חיות והתעוררות הקדושה, ויתמי אנו ובחשוכא שרינו כדור של מינים ואפיקורסים הרוצים לבלע את כל הקדש לעקר מאתנו את התורה הקדושה והאמונה השתורה רחמנא לצלן.

ובכן כל יחפה הקדוש ברוך הוא מאתנו שנעשה מקדם אתערותא דלתתא, אלא ישדד המערכה לעוררנו באתערותא דלעילא מקדם ואז ונשובה.

וזהו גם מה דמסים 'עורנו אלקי ישענו על דבר כבוד שמך והצילנו וכפר על חטאתינו למען שמך', כי הקדוש ברוך הוא יעשה למען כבוד שמו המחלל להעביר פשענו וחסאתנו ועל ידי זה נתעורר לתשובה.

באור הפסוק 'ועתה אם שמוע תשמעו' על פי הנ"ל

ובזה יבאר הכתוב, 'ועתה אם שמוע תשמעו', הנה הכתוב רומז על דור האחרון, כי 'תשמעו' הוא לשון עתיד, והינו שמדבר על העתיד לבוא בסוף יומיא, וגם 'תשמעו' הוא מלשון קבלה.

ורצונו לומר, כי לעתיד בסוף יומיא, עקר עבודתם תהיה בבחינת 'תשמעו', שתקבלו עליכם להתעורר לחזר בתשובה, והגם שלמעשה לא תוכלו להוציא מכת אל הפעל להתחיל לעסק בתשובה, עם כל זאת לפי ערך שפלות הדור גם זאת יצאה לפניו יתברך להחשב באתערותא דלתתא:

'מצאני' השמרים הסבכים בעיר הכונו פצענוי נשאו את רידי מעלי שמרי החמות' (פסוק ז ט), 'רידי' רומז לתכשיט הקדושה, 'שמרי החמות' הם החיצונים והקלפות, ורצונו לומר, כי לא זה בלבד אשר אין באפשרותו לחזר להתקרב שוב אל הקדוש ברוך הוא, אלא גם המעט קדושה שהיה לו על עקשו נוטלים וחוטפים ממנו, כי שוקע יותר ויותר רחמנא לצלן.

והסכה לכל זה הם העונות הראשונים שהורידוהו לשפלות נורא עד שנתגשם מאד ונעשה מסך המבדיל בינו ובין אבינו שבשמים, ועל ידי זה נופל לירידות ונפילות עד שהגיע למצב כזה שאין בכחו לעשות אתערותא דלתתא.

ובמצב כזה מבקש מהקדוש ברוך הוא, 'אל תזכר לנו עונת ראשנים מהר יקדמוני רחמיך' (תהלים עט ח), 'שיקדים הוא יתברך תחלה לעורו באתערותא דלעילא על ידי שימחה את העונות הראשונים שהיו בעוקרי והסתירו מאתו את אור ה', וממילא כאשר יסלק העון יזרח עליו אור ה' ואז יעסק בתשובה כדבעי.

כדור עקבתא דמשיחא מן הראוי שהקב"ה יעורנו תחלה

וכמו כן הוא בכללות כדור האחרון בעקבתא דמשיחא, אשר מחמת שהנסיונות עצמו מאד, פי לקינו בכפלים, הסתר בתוך הסתר, אי אפשר לנו להתחיל להתעורר לתשובה, כי אין אנו יודעים עד מה, וכבר אין אנו מכירים ומרגישים כלל בצורך התשובה, על כן מן הראוי הוא שהקדוש ברוך הוא יעורנו תחלה ואל יזכר לנו עונות הראשונים וימחל אותם ואז ממילא נשוב ונתקרב אליו יתברך וכי'.

והגם ששורת הדין אינו כן, כי מתחלה צריך האדם להתעורר באתערותא דלתתא וכנ"ל, עם כל זאת אנו מבקשים, 'מהר יקדמוני רחמיך', שהקדוש ברוך הוא יקדים מקדם רחמנותו בזריחת אתערותא דלעילא, וכל כך למה, על 'כי דלוננו מאד'.

כי התינו כדורות הקודמים אשר היו צדיקים וקדושים אשר השפיעו השפעת הקדושה בעולם ורוח אלקים היתה מרחפת על בני ישראל, נתעוררו בני ישראל מעצמם באתערותא דלתתא כשורת הדין.

אבל מה יעשו אזובי קיר כמונו אשר נשארונו כיתומים, כי נטל מאתנו כח הצדיקים והשפעת כח הרוחני, ונסתם כל חזון, והצרות והנסיונות מתגברים ביתר שאת וביתר עז,

הכרתני יהודים שהפירת פניהם ענתה כי שבת היום, ואף אם לא היה יודע האדם כי היום שבת, הרי שבתבוננו בהם היה מכיר כי שבת היום לה, וייל זיי האבן געקאכט ווי א קעסל [פיון שהם בערו פיונה רותחת], ובאפן כזה אפטר לבוא על ידי השבת קדש להשגה בגדלות הבורא. אין לנו השגה כזה כלל, אי אפשר להסביר את זאת:

ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו (כ ג)

דברי שלום

רבי שלום מקוידניוב זיע"א

אין לאדם לעלות בעבודת ה' במדרגות הגבוהות ממנו - פן יפל

ולא תעלה במעלת על מזבחי אשר לא תגלה ערותך עליו. שמעתי בשם הצדיקים, שלא יעלה במדרגה גבוה ממנו בעבודת ה', כדי שלא יפל. וכמו ששמעתי על זקני הרב הקדוש אריה דבי עלאה מורנו הרב רבי מרדכי מלעכוויטש ז"ע, 'יעלו שמים' (תהלים קו כו) - מפני שהם בכחית 'יעלו שמים', על פן 'ירדו תהומות'.

העצה בל יפל - לב נשבר

ונראה לי להטעים הפסוק על הדרך זה, כי העצה שלא יפל - הוא לב נשבר. הינו אחר שהשם יתברך עוזר לו ומאיר לו ובא לאיזה מעלה, אזי צריך להשפיל את עצמו ביותר. כי כל מה שמבין יותר גדלת הבורא, מכיר ביותר שפלות עצמו, ומרגיש יותר מרירת החטא כנגד מי חטא.

סגופי רבי סעדיה גאון על הכרת הבורא האמתית שנחסרה ממנו

ואמר עליו על רבנו סעדיה גאון שהיה עושה סגופים גדולים. ושאלו אותו למה? והשיב, כי כל יום עושה תשובה על אהמול שלא הפיר גדלת הבורא כמו היום. וכל מה שהשם יתברך מאיר לו ומקרבו, בא יותר לידי שפלות.

כמו שאמרו רז"ל בשבת (קד). הינו נאמן פשוט נאמן כפוף, הינו צדיק פשוט צדיק כפוף, להוסיף לך כפיפה על כפיפתו. וכשהוא עושה כן, אזי הולך ממדרגה למדרגה. אבל כשכא להתנשאות, נופל ממדרגתו.

הרמז בלשון הפסוק

לזה רומז הפתוב ולא תעלה במעלת על מזבחי - 'עלי' לשון מלבד, כמו 'היתרת על הכבד על הפליות [יסירנה]

ה ד, שזכו לפני אלקים להצלם אלקי, וכמו שידענו מהפעל שם טוב הקדוש ומהצדיקים הקדושים כי הכירו בפרצופי אנשים מצבם בעניני רוחניות, ואם חוטא הוא פוגם בהצלם אלקים ושורה עליו הסטרא אחרא.

באור הפסוק על פי הנ"ל

וזהו לא יהיה לך אלהים אחרים על פני, הינו עליך, שלא תפגם ותחטא את הצלם אלקי ותשרה עליך אלהים אחרים, ומה גם המקלקל את הצלם אלקים בגדיו בשערות זקנו.

ענין מצות ראית פנים במקדש

וזהו מצות עשה 'שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני האדון ה' אלקי ישראל' (שמות לד כג), שביאור לירושלים עם הצלם אלקים - ולא יראה את פני ה' ריקם, ואז יקים בנו יראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך.

זכור את יום השבת לקדשו (כ ח)

ישועות מטה

רבי מטה יהושע מוויז'ניץ זיע"א

דברים מליבים אודות החמימות והרגש הנדרשים בקדשת שבת קדש

פרשתי פעם את אמרם ז"ל יום שכלו שבת' (תמיד לג), שכל היום צריך להיות בקדשת השבת, דהינו שבכל יום השבת קדש ירגיש בקדשת השבת ולא ישכח ממנו אף רגע כממירה.

שהרי בהגיע יום השבת קדש הזמן גרמא לסגל מעט חמימות בנפשו, מתועדים יחד בחמימות, לא לבלות הזמן בשיחות הבאי והבלים - א קוק, א שמועס - כל אלה הבלים המה, דער שבת אליין דארף זיין איין געטונקען אין קדשת שבת! שבת קדש משמעותה דבקות הבורא ברך הוא 'שבת שמא דקודשא ברך הוא' (והר ח"ב פח), וכאמור יש לענג את השבת בזמירות שירות ותשבחות בדבקות הבורא וחמימות, השבת הוא יום מנוחה וקדשה דיקא, ואין להסתפק ב'מנוחה' גרידא. צריכים להרגיש טעם בשבת קדש, ואשרי לו למי שמרגיש טעם בשבת קדש.

מ'דארף אפ פירן א שבת, מיט א לעבעדיג הארץ, דאס הארץ זאל לעבן אין שבת קדש - א ביסל פילן א טעם אין שבת - נפשי חולת אהבתך - מיין נפש איז קראנק נאך אהבת שבת קדש, מ'דארף צוזאמען קלויבן אלע ביינער - אין א שבת קדש.

בחינת 'אנכי' - למעלה מבחינת 'הויה'

'אנכי' הוא עצמותו יתברך, שאינו נתפס בשום אות ובשום רמז כלל, וכמאמר 'אנכי מי שאנכי, דלא אתרמיז לא בשום אות וקוץ' (ראה זוהר ח"ג רנז).

והינו, שהוא למעלה לא רק מהגלוי ד'אלקים בגימטריא הטבע, אלא למעלה גם מגלוי הויה שלמעלה מהטבע; הוא אינו מגבל בשום הגבלות כלל, לא בההגבלה דטבע ולא בההגבלה דלמעלה מהטבע, ולכן יכול הוא לאחד את שניהם יחד.

גלוי בחינת 'אנכי' בקדש הקדשים

ונגלוי זה היה בקדשי קדשים - שם היה נראה בגלוי ש'מקום ארון אינו מן המדה' (יומא כא), והארון היה צריך להיות בשעת מעשה דוקא במדה של אמתים וחצי ואמה וחצי - מקום ולמעלה ממקום, גבול ובלי גבול בהתאחדות.

באור 'אנכי הויה אלקיך' על פי הנ"ל

וזהו 'אנכי הויה אלקיך': במתן-תורה נתן הכח ד'אנכי, שאינו מגדר בשום הגבלה כלל, ומצדו בא החבור ד'הויה' - למעלה מהטבע ומשכל הנבראים, עם 'אלקיך' - המדרגה באלקות שנמשכת עד שיכולה להיות להשכל איזו הבנה כזה.

בטויו בקיום המצות

והדבר בא לידי בטוי במצות, שצריך לאחד את 'לא תרצח' ו'לא תגנב' - עם הדברות הראשונות, 'אנכי ו'לא יהיה לך', הכוללות את הענינים הנעלים ביותר באהדות השם (חלק ג עמ' 890 ואילך):

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני (א כ)

תפארת שמואל

רבי שמואל צבי מאלכסנדר זיע"א

המקדש ומטהר עצמו זוכה לצלם אלקים

אם האדם זוכה שמקדש ומטהר את עצמו בקדשת אבותיו והולך בדרך הטוב והישר והרצויה לפניו, זוכה לצלם אלקים, וכמאמר הפתוב ו'ראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך' (דברים כח ט), ותלילה אם האדם חוטא הוא פוגם בצלם אלקים.

וזה שאמרו חז"ל היום אמרתי לכם אנכי ה' אלקיך וקבלתם היום התורה ויש עליכם צלם אלקים, תראו לשמרו לבל יצרך לטל אותו ממכם.

פנים בפנים - זכיה לצלם אלקי | צדיקי הדורות הכירו בפרצוף האדם מצבו

וזהו 'פנים בפנים דבר ה' עמכם' (דברים

עֲטַרַת יְשׁוּעָה

רבי יהושע מדן קוב זיע"א

יש להיות קבוע בקדושה

אם בהמה אם איש לא יחיה. פרוש מי שהוא לפעמים 'בהמה' בלא דעת ולפעמים הוא 'איש' בשכל ודעת. 'לא יחיה', זה לא הני חיות וכו', רק שצריך אדם להיות תמיד עולה בקדושה יתרה, ולא לעשות מעשה בהמה, וזה נקרא חיים כמו שנאמר 'ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים כלכם היום':

שַׁבַּת

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א

בשבת ידמה האדם כאלו הוא כבר בעולם הבא

שבת היא מעין עולם הבא, כאלו כל מלאכתך עשויה, הינו שידמה לו לאדם שכבר הוא נמצא בעולם הבא וכבר נשלמו כל המעשים (שנת תרפ"ט):

אורות מרדכי

רבי מרדכי מנדבורנא זיע"א

שטיפת כוס הקדוש רמז לרחיצת נשמה

רבנו היה נוהג לשטף בעצמו את הכוס של קדוש, ומרגלא בפומיה שהכוס של קדוש הוא רמז להנשמה ואת הנשמה יש לשטף בעצמו:

חמשה מאמרות

רבי חיים אלעזר ממנוקאטש זיע"א

סגלה לזכרון

מקבל מהצדיקים ז"ע סגלה לזכרון בתורה – לכוון בעת קדוש שבת בזכרון למעשה בראשית שיושב לו הזכרון (מאמר תורת שבת פרשת ויחי):

פנים יפות

רבי פנחס הלוי הורוויץ זיע"א

יש לקדש הפה והלשון בקדושה יתרה ולהעלות את תפלות השבת לדרגה נעלית

'נרבר' דבר' שלא יהיה דבור של שבת בדבורו של חל וכו', הפונה הוא שיקדש את פיו ולשונו בקדושה יתרה, בין בלמוד בין בתפלה, כגון שלשה ראשונות ששויו בשבת כמו בחל, יתקדש בשבת יותר מבחל, כי הכל תלוי בקדושת המחשבה (פרשת יתרו ד"ה לא תעשה).

והנה הבית הנקנסת היא גם כן כמו קדשת ארץ ישראל וכו' ולכן צריכין להרהר מאד להיות שורה על כל אחד מורא מקדש (דרוש ב):

חזוק

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

חזוק לכל יהודי מהתקרבותו של יתרו

יתרו היה מרחק מאד וכו' וע"י שבא ללמד תורה נתקרב כל כך עד שנעשה מפ' תורה. וזה חזוק ועדוד לבני ישראל אשר יכולים להתקרב לעבודת השם על ידי התורה (יתרו תשי"ז):

חשק

מדרש משה

רבי משה מרדכי מפילוב זיע"א

על האדם להיות מיחד אף ורק להקב"ה

כך שמעתי בשם א"ז זצ"ל (האדמו"ר מקוצק זיע"א) על דברי המדרש פנחומא 'יחיד יתרו' - אל תקרי ויחד אלא ויהי, שנעשה יהודי, שלא יכולים להעשות יהודי אלא באם נעשה מיחד להשם יתברך (פרשת יתרו):

שם משמואל

רבי שמאל מסוכטשוב זיע"א

הלב אינו סובל שתי תשוקות כאחת

וכמ"ש זקני זצלה"ה מקאצק בדברי התרגום 'אל תקרבון לצד אתתא', כי באם הוא בצד זה אינו בצד זה, עכ"ר. כי אין הלב סובל שתי התשוקות כאחת (במדבר שנת תרע"א):

פרי צדיק

רבי צדוק הפהן מלובלין זיע"א

הצדיקים מקנאים בהשוקקות של רבי השנים

ושמעתי בשם הבעש"ט זצוק"ל, שהצדיקים משתוקקים להרגיש החשק שמרגישים רבי השנים הבאים פעם ראשון להתדבק לחסידות, והינו כי בהתחדשות הדבר הוא התעוררות החשק הגדול, ואז הוא טועם המתיקות בעמקי הלב (יתרו):

קדושה

(ויקרא ג ט). מזבחי – רומז לשפלות והכנעה כדלעיל, וכמו שכתוב 'זבחי אלהים רוח נשברה' (תהלים נא ט), ובלי הכנעה לא תעלה במעלות.

אשר לא תגלה ערותך עליו – כי תפל ממדרגתך חס ושלום, כמו שהבאתי לעיל בשם זקני – 'עלו שמים' – שסובר שהוא עולה שמים, אזי ירדו תהומות חס ושלום. הרחמן יקרנו לעבודתו יתברך שמו:

• לשונות של אור •

אחדות

דברי אמת

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א

השפל בעיני עצמו אוהב את כל ישראל

והנה אם אדם שפל בדעתו ואינו חשוב בעיניו ורואה חסרונותיו, ועל המעלות יודע שמה' הוא זה, והוא מעלות בוראנו יתברך, רואה מעלת בני אדם, זה ברור כשאדם רואה מעלותיו רואה חסרונות אחרים, וכן להפוך כשהוא שפל בעיני אוהב את כל ישראל (פרשת יתרו):

הבעלי גאים אי אפשר להיות שלום ביניהם (פרשת תולדות):

מגדל הכנעה בא אחדות

ויחן שם ישראל בלב אחד כאיש אחד. זה בא מגדל הכנעה בא אחדות, וכן שמעתי בשם הרב המגיד על פו יש בין ילדים קטנים אהבה כי אין להם גדלות (רבי אמת שמות עמ' נב):

בית הנקנסת

מורא מקדש

רבי יעקב יוסף מאוסטרקא זיע"א

המנועות מדבור בבית הנקנסת - קבלת על מלכות שמים

אנכי ה' אלקיך – מי שרוצה לקיים ולקבל על מלכותו ברוך הוא לא ידבר בבית הנקנסת, כמו שאיתא בזהר:

הישר והטוב

רבי צבי הירש מליסקא זיע"א

בית הנקנסת קדוש כקדשת ארץ ישראל

תורה

תפארת עזיאל

רבי עזיאל מייזליש זיע"א
הצדיק חשוב יותר ממלאך כיון שמקים
התורה בגשמיות

במשל החיט מקרב טפי אצל המלך משאר
בני אדם, מחמת שבא לעשות בנד
למלך. ולכך צדיק יותר חשוב ממלאך שמקים
התורה בגשמיות גם כן, והמלאך אינו מקים
רק ברוחניות (פרשת יתרו):

תניא

רבי שניאור זלמן מליאדי זיע"א
גם בקיום התורה בגשמיות מתקיימת
הדבקות

ואף שהתורה נתלבשה בדברים תחתונים
גשמיים הרי זה כמחבק את המלך
ד"מ שאין הפרש במעלת התקרבותו ודבקותו
במלך בין מחבקו כשהוא לבוש לבוש אחד
בין שהוא לבוש כמה לבושים מאחר שגוף
המלך בתוכם (פרק ד):

• עמוד התפלה •

שתי בתים.

וזה שרמז ואם מזבח אבנים תעשה,
הינו כיום שבפונותינו הרבים אין
לנו מזבח וקרננות, והתפלה שהאדם מוציא
בשפתיו האותיות והתבות הנה במקום
מזבח, על דרך וינשלמה פרים שפתינו
(הושע יד ג) כנ"ל.

רמז הפסוק על התאמצות התפלה בכונה
ובמתנות

התורה מזהירה לבני ישראל עם קדושו
– 'לא תבנה אתהן גזית', לשון
גזיזה וחתיקה, כפרוש רש"י ו"ל שפוסלן
ומכתתן.

הינו שעל כל פנים צריך איש הישראלי
לראות להתאמץ בעבודתו יתברך
שמו ולהתפלל במתון ובכונה הרצויה,
שיוציא כל האותיות והתבות במחשבות
זכים ומצחצחים, לבל לבלע ולחתך שום
אות ותבה, רק להתפלל להבורא יתברך
שמו בכל לבו באמת ובתמים ובאהבה,
ושלא תהיה תפלתו עליו למשא:

שפע חיים

רבי יקותיאל יהודה מקלויזנבורג זיע"א

הטמאה מתגברת להכשיל בשיחה בעת
התפלה

כן יש פעמים שפח הטמאה מתגבר בחזק
על מי ששקע בתהומות הפשיעה,
להוסיף ולהחטיאו ורחמנא לצלן עד בלי
גבול.

ואפלו על מי שאינו בשפל המדרגה כל
כף, וכן יתכן לפעמים שכחות
הטמאה מתגברים עליו להכשילו גם

בחטאים שאין יצרו תוקפו, כגון עון
השיחה בבית המדרש בשעת התפלה וקריאת
התורה, אשר בעונותינו הרבים רבים נכשלים
בזה בשאט נפש, ופוערים פיהם ללא כל
בושה ומורא מפני המקום הקדוש שהם
נמצאים בו.

ורואים בחוש שיש בזה התגברות פח
הטמאה להתטיא אנשים בדבר
קל כזה, שלא יוכלו לשים מחסום לפיהם
למשך שעה קלה של זמן התפלה, וכי
אין בני אדם יכולים לשלט על לשונם
זמן קצר, אין זאת אלא מחמת שהם באים
לטמא ופותרים להם, ועוד מחטאים רבים
אחרים ומפריעים לאלו התפעלים להתפלל
כראוי.

המדובר בתפלה משקע בטמאה ונפשו
שבויה בכחות הטמאה

הלא על זה הנביא עומד וצווח 'כי תבאו
לראות פני מי בקש זאת מידכם
רמס חצרי' (ישעיה א יב), ומי שהוא לקוי
בדבר זה, והוא מרגל לפטפט ולשוחת
בעת התפלה או קריאת התורה, או בשעה
ששומעין דברי תורה בבית המדרש, ואין
בכחו לעצר בעצמו, הרי זה מחמת שהוא
כל כך נשקע בטמאה, עד שכבר אין
מספיקין בידו לשוב מדרך הרעה הזאת,
ונפשו שבויה בידי כחות הטמאה, עד
שנדמה לחיה טמאה שטבעה ורגילותה
להגות בגרונה ולצפצף בפיה מבלי מעצור
רחמנא לצלן.

ועל זה נאמר 'מות וחיים ביד לשון'
(משלי יח כא), ואיש כזה אולי מוטב
היה לו לילך לבתי טריטאות לפטפט שם,
תחת לבוא אל מקום קדוש ולהתנהג שם
בחסר מורא מקדש (פרשת יתרו תשמ"א):

אוצרות גאוני הדורות

ובזה מבאר, דהכתוב בא לתרץ איך אמר
יתרו שירה על גס שבחון לארץ,
לזה אמר וישמע יתרו וגו' כי הוציא ה' את
ישראל ממצרים, ונעשה הגס על ידי הקב"ה
בעצמו, ומשום הכי אמר עליו שירה אף
בחוצה לארץ.

וחם השמש

רבי שלום מטאט זצ"ל

יתרו בא להתגבר בזמן שידע שלא ידחו
אותו

כתב רש"י (ומקורו מהגמ' בובחים קטו), 'מה
שמועה שמע ובא, קריעת ים סוף

יתרו ברוך ה' שאמר שירה, ואיתא במקלה
(יד) שאין אומרים שירה על הגס שבחון
לארץ, ופריך והרי יציאת מצרים היה גס
שבחון לארץ ואומרים עליו הלל, ומשגי
וכו'.

ומהרש"א ו"ל (עין ערכין י) תרץ, דזיל
בתר טעמיה שאין אומרים
שירה על גס שבחון לארץ, משום דגס
הנעשה בארץ ישראל נעשה על ידי הקב"ה,
מה שאין פן בחון לארץ נעשה על ידי
מלאך, ואין אומרים שירה על גס הנעשה
על ידי מלאך, אבל יציאת מצרים היה על
ידי הקב"ה בעצמו ובכבודו, לכן אומרים
עליו שירה אף בחון לארץ.

וישמע יתרו כהן מדין חתן משה את כל
אשר עשה אלהים למשה ולישראל עמו
כי הוציא ה' את ישראל ממצרים (יח א)

יקהל שלמה

רבי שלמה בוכנר זצ"ל

אמירת שירה על גס יציאת מצרים
מאחר שנעשה הגס על ידי הקב"ה
בעצמו

והנה רש"י פרש 'את כל אשר עשה'
בירידת המן ובבאר ובעמלק. ויש
לדקדק למה פרט הכתוב רק יציאת מצרים,
הלא הוא דבר שהיה בכלל 'את כל אשר
עשה' ולמה יצא יציאת מצרים מן הכלל.
ונקדים דאיתא במדרש ילקוט ויאמר

בטול חוש הראיה כדי להגביר חוש השמיעה

שמעתי אומרים לי בשם אבי אדני זקני מוהר"ר דוד זצ"ל, על פי הא דאיתא בספר רוח חן שיש ארבע חושים באדם, חוש הראות, חוש השמע וכו', וכשאחד מהחושים מתבטל אז חוש השני מתגבר בכפלים. ולפיכך כל פונת ה' תברך ה', שיגבור חוש השמיעה להם בכדי שישמעו, מה עשה, בטל חוש הראיה, וכא להם בעב הענו, כדי שלא יראו כלום ויתגבר אצלם חוש השמועה.

זה שאמר הכתוב הנה אנכי בא אליך בעב הענו, כי היכי שיתבטל מהם חוש הראיה, בעבור ישמע העם, רצה לומר בעבור שכל פונתי הוא שישמעו העם בדברי עמם.

השמרו לכם עלות בהר ונגע בקצהו כל הנגע בהר מות יומת (י"ב)

ויאמר שאול

רבי שאול נחמאיט זצ"ל

ענשו של המבזה תלמידי חכמים

השמרו לכם עלות בהר, רצה לומר למדרגה העליונה, כי זה סבה שתפול ח"ו כנודע, אלא מדרגה אחר מדרגה עד שתזכו גם כן. כל הנגע בהר, שמבזה תלמיד חכם ימות בעולם הזה, כמו שאמרו (אבות פ"ב מ"ג) ולחישתן לחישת שרף. יומת, בעולם הבא, כמו שאמרו ר"ל (סנהדרין ט:). מי נקרא אפיקורוס, חד אמר מי שמבזה תלמיד חכם, וחד אמר מי שבזה חברו בפני תלמיד חכם, ואפיקורוס יורד ואינו עולה. וכן אמרו ר"ל (שבת קיט:). לא נחרבה ירושלים עד שבזו בה תלמידי חכמים, וגם כן אמרו (שם) כל המבזה תלמיד חכם אין רפואה למכתו.

ויהי ביום השלישי בהית הבקר (י"ט)

עוד יוסף חי

רבי יוסף חיים ב"ר אליהו זצ"ל

אור הבקר בתקפו כמו בצחרים

קשה הנה ליה למימר 'ביום השלישי בבקר', ומאי 'בהיות'. ונראה לי בס"ד דאותו בקר היה לו הנה תדשה, שלא נמצא פנה בכל יום, והוא כי כל יום תגלה הבקר מעט מעט, כדי שלא יזיק האור לעיני בני אדם, וכמו שכתבו המפרשים על שבח היוצר שאומרים 'המאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים', אף אותו

שארית יעקב

רבי יעקב ב"ר יואל זצ"ל

דיו בשלושה ופשרה ביחיד

וקשה וכי לא היה יודע יתרו שהוא שופט את העם, וכי לא ראה שהוא שופט. ונראה לי שהיה קשה לו 'מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצבים עליך', דאיתא בגמרא (סנהדרין ה:) דין בשלושה, פשרה ביחיד. ונראה מה בין פשרה בין דין, כשהן שלשה אז הוא דין, צריכים הפעלי דינים לעמוד, פדכתוב (דברים ט"ו) 'ועמדו האנשים אשר להם הריב לפני ה', ואם פשרה אז יכולים הפעלי דינים אף לישוב. ואיתא בגמרא (שם ה.) יחיד ממחה דן אפילו ביחיד.

לזה היתה קשה לו שמים, מדוע אתה יושב לבדך, מכרח הוא להיות שהוא פשרה, וכל העם נצבים עליך מדוע העם נצבים עליך, יכולים הם לישוב פיון שהוא פשרה. לזה השיב משה כי יבא אלי העם לדרש אלהים והודעתי להם את חקי האלהים ואת תורתיו, שאני יחיד ממחה ויכול אני לדון ביחיד, לכך העם נצבים עלי.

כה תאמר לבית יעקב ותגיד לבני ישראל

(י"ג)

בית הלוי

רבי יוסף דב דובנער הלוי סולוביצ'יק זצ"ל

גלוי דעת של הנשים לקבלת התורה ברצון

דרשו' כה תאמר לבית יעקב' אלו הנשים, יתגיד לבני ישראל' אלו האנשים. הקדים נשים תחלה לאנשים, דתלכה היא (כתובות צה.) לקח מן האיש וחרו ולקח מן האשה מקחו בטל, דאמרה נחת רוח עשיתי לבעלי. פרוש, דגם אם ברצונה הפנימית איננה מסכמת להמכירה, מפל מקום עשתה והסכימה לרצון בעלה, ולכן נהגו בקנגנים לעשות קנגן אשה והדר בעלה.

וכן בעת מפת תורה היה רצונו יתברך, דגם הנשים יגלו דעתן אם רוצין לקבלה ברצונן הטוב בלא שום הכרח ואנס פלל, ועל כן צוה שיאמר תחלה להנשים ולשמע דעתן ואחר כך להאנשים.

הנה אנכי בא אליך בעב הענו בעבור ישמע העם בדברי עמך (י"ט)

חלקי אננים

רבי דוד מלינדא זצ"ל

ומלחמת עמלק. והקשה רבי שלמה אפרים מלונטשיץ בספרו 'פלי יקר', מה ראתה הגמרא לשאל 'מה שמועה שמע וכא', הרי בפסוק מפרש ששמע "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים". ותרץ, שהקשה לגמרא מדוע לא בא יתרו מיד לאחר ששמע על יציאת מצרים, ומדוע המתין וכא רק עתה, ובהכרח שיציאת מצרים לא גרמה לו לבוא. לפיכך שאלה הגמרא, מהי אם כן השמועה שגרמה לו לבוא. ותרצה הגמרא, 'קריעת ים סוף ומלחמת עמלק'. אלא שיש להבין, מדוע אכן לא בא יתרו מיד להתגיר לאחר יציאת מצרים, עד אשר שמע על קריעת ים סוף ומלחמת עמלק.

ונראה לבאר על פי המובא בגמרא קדושין (טו:), שגר שבא להתגיר דוחים אותו ולא מקבלים אותו במהרה, וזאת מפני שהגרים קשים לישראל כספחת, שגאמר "ונלזה הגר עליהם ונספחו על בית יעקב" (ישעיה יד, א). והטעם לכך מבאר ברש"י, משום שהגרים אינם זיהרים במצוות, וחוששים שילמדו מהם ישראל. ולפי זה, בזמן שישראל אינם זיהרים במצוות, אין חסרון בקבלת גרים.

ולפי זה יתבאר דברי הגמרא, כי אף שרצה יתרו לבוא מיד לאחר ששמע "כי הוציא ה' את ישראל ממצרים", מפל מקום לא בא, כי סבר שלא יוכל להתגיר, כי קשים גרים לישראל, שאינם זיהרים כראוי במצוות. ואם כן שאלה הגמרא 'מה שמועה שמע וכא', ולא חשש שמא לא יגירו אותו. ולזה תרצה הגמרא, ששמע קריעת ים סוף ומלחמת עמלק, שבאו מחמת שלא נזהרו ישראל במצוות, שפן בקריעת ים סוף נאמר 'וימרו על ים כים סוף' (תהלים קו, ז), ופרש רש"י 'שהיו מקטני אמנה. אמרו, כשם שאנו עולים מכאן, מצד זה, אף המצריים עולים מצד אחר, ויבואו אתרינו'. ובמלחמת עמלק נאמר 'ואתה עיף יגע ולא ירא אלהים' (דברים כה, יח), וכן דרשו במדרש (תנחומא בשלח כה) על הפסוק 'ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים' (שמות יז, ח), שרפו ידיהם מן התורה והמצוות. וכיון ששמע יתרו שאין ישראל נזהרים במצוות, שוב לא חשש שלא יגירוהו, וכא. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

וירא חתו משה את כל אשר הוא עשה לעם ויאמר מה הדבר הזה אשר אתה עשה לעם מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מן בקר עד ערב (י"ח)

אדם. ועל ידי קיום כל המצוות משלים האדם את כל איבריו.

והנה אי אפשר לכל אחד מישראל לקיים כל המצוות, כי כמה מצוות יש שרק כהן כהן מצוה בהם ולא ישראל, ויש מצוות בלויים שאינם בכהנים, וכן מלך ונשיא יש עליהם צווים מיוחדים שאינם בכל ישראל, ואי אפשר לכל אחד לקיים כל התרי"ג מצוות, אלא כשכל ישראל באגדה אחת או נחשבים כגוף אחד, ויש לישראל חלק במצוות הכהן, וכהן ולוי בישראל וכדומה, ובין כלם מתקיימים כל המצוות.

ונראה לי לפרש בזה הפתוח (דברים לג ד) 'תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב', הינו שאפשר לקיים תרי"ג מצוות בזמן שהם 'קהלת יעקב' בקהלה אחת כאיש אחד בלב אחד, ולא כשהם פרודים ורחוקים בלבביותם זה מזה.

ולכן אמר ה' בשעת מתן תורה למשה רבנו ע"ה (י"ט א) **כה תאמר לבית יעקב**, שפמו בית יש בו כמה חלקים שונים, חומות דלתות חלונות וכדומה, וכל אחד חלק בפני עצמו, וכשיחברו יחד שם 'בית' על כל החלקים, וכלן צריכים זה לזה, פן עם ישראל מרכב מפמה כתות וחלקים, וכשהם מחברים יחד כאיש אחד הם מכנים 'בית יעקב', והינו כה תאמר לבית יעקב, שבשם זה יבחינה זו יקיימו כל התורה בכללותיה ופרטותיה.

ואחר שהצענו כל זה מוכן מאלינו, כי לא היה אפשר שתנתן התורה כל זמן שהיו פרודים איש מעל אחיו, עד שבאו לפני הר סיני ואז עשו שלום והיו כאיש אחד, אז הגיע הזמן לתת תורה לישראל, ודברי המדרש מבארים ומוכנים היטב.

פתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמינ סופר זצ"ל

לכל אחד יש חלק במצוה של חברו

ויענו כל העם יחדיו ויאמרו כל אשר דבר ה' ונעשה (י"ט ח). ונראה לפרש, דהנה כמה מצוות שמחייבים בהם ישראל ולא כהן, וכן יש כהן מה שאין פן בלוי וישראל, וכן בלוי מה שאין בישראל וכהן, וכל אלו המצוות במנין תרי"ג, ואם פן איך יתקן כל אחד מישראל על ידי תרי"ג מצוות, מאחר שאינו מצוה בכלם ואי אפשר לו לעשותן. אלא כל ישראל ערכים זה לזה, וכלם כאיש וגוף אחד יחשבו, ולכל אחד חלק במצוה של חברו.

אחד מישראל לקיים תרי"ג מצוות, והלא אי אפשר לקיים כל חלקי המצוות, שהרי יש מצוות הנוהגות לכהנים ולויים בארץ וכדומה.

ותרצו דכל ישראל הן המה כגוף אחד, ואם מקימין כל ישראל בכללן כל תרי"ג מצוות, הני פאלו כל אחד ואחד מהם מקיים כל חלקי המצוות, רק זה נחא אם המה באחדות ושלום זה עם זה.

וזה פרוש (תהלים כט יא) 'ה' עז לעמו יתן', היא התורה, וקשה איך יוכלו כל אחד לקיים כל חלקי המצוות כאמרו, לזה אמר ה' יברך את עמו בשלום. ואם המה בשלום הם כגוף אחד, ומה שמקיים אחד מה שאי אפשר לחברו לקיים יש לו חלק עמו.

והינו טעמא שהמתין הקב"ה מלתן התורה לישראל עד שהיה שלום ביניהם, וכמאמרם דכתיב 'יחן העם נגד הרה', ובשאר מקומות אמר 'ויחני', דבאותו פעם היה שלום ביניהם, לכן כתיב 'יחן' לשון יחיד שהיו כלם כאיש אחד יענין שם היטב.

והנה יש עוד טעם אחר שמחייב כל אחד מישראל לקיים תרי"ג מצוות, ואם חסר אחת מהנה או יותר יתחייב שיתגלגל עוד לעולם הזה וישלים חקו. מעתה שני דרכים לפני איש לקיים התורה בכללה תרי"ג מצוות, או על ידי גלגול או על ידי שלום ואחדות.

וזה היה פונת הגר ששאל מהלל שילמדו כל התורה על רגל אחת, שלא יצטרך לבוא בפעם שניה לעולם הזה בגלגול, ולמדו הלל מצוה זו ואהבת לרעה, דעל ידי השלום ישיג כל התרי"ג מצוות ולא יצטרך לבוא בגלגול. (רוש אור יקר)

פתב סופר

רבי אברהם שמואל בנמינ סופר זצ"ל

קיום כל המצוות על ידי אחדות הלבבות

איתא במדרש (ילקוט משלי רמז תתקלד): 'דרכיה דרכי נעים וכל נתיבותיה שלום' בקש הקב"ה לתן תורה בשעה שיצאו ישראל ממצרים והיו חולקים זה על זה וכו', שהיו נוסעים במריבה וחושים במריבה, כשבאו ברפידיים השוו כלם ונעשו אגדה אחת, שנאמר ויחו שם ישראל וכו', אמר הקב"ה התורה כלה שלום, ולמי אני נותנה, לאמה שאוהבת שלום, ע"כ. וצריך להבין מה ענין שלום ואחדות לקבלת התורה.

ונראה דהנה אמרו חז"ל (מכות כג:), תרי"ג מצוות נאמרו לו למשה, שס"ה לאוין וכו', ורמ"ח עשה כנגד איבריו של

היום בשביל שהוא יום מתן תורה, היה לו הויה חדשה בפני עצמו, כי בעת שעלה עמוד השחר תכף ומיד נתגלה אור הבקר בתקופו כמו הצהרים.

אנכי ה' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים (כ ב)

ויזרע יצחק

רבי יצחק ביתאן זצ"ל

הטעם שברך משה שלא עשני גוי

במדרש (אבכיר, הובא ב'קדושת יו"ט' ודברי שאול), מובא על פסוק זה, שבשעה שאמר ה' 'אנכי ה' אלהיך', פתח משה ואמר 'ברוך שלא עשני גוי'. ותמוה, מדוע דוק באותה שעה פתח משה בברכה זו.

ויובן בהקדים מה שכתב הב"ח (אור"ח סי' מו ס"ז), לבאר כי מה שאנו מברכים 'שלא עשני גוי' ולא 'שעשני ישראל' על דרך החיוב, וכמו שמברכים 'מליבי ערמים', 'מתיר אסורים' וכו', זה מפני המבאר בגמרא ערובין (ג:) 'נח לו לאדם שלא נברא, משנברא'. פיון שאחר שנברא הוא חוטא ועובר עברות. ועל פן אין מברכים על זה שה' בראו 'ישראל', אלא שאם כבר בראו, מודה לה' שלא בראו 'גוי'.

ולפי זה יש לומר, שאחר ששמע משה שאמר ה' 'אנכי ה' אלהיך' בלשון יחיד, ופרשו במדרש (ש"ר מג, ה, הובא ברש"י שם) שאמר פן בלשון יחיד, כדי שיהיה למשה פתחון פה ללמד זכות על ישראל בחטא העגל, ולהמליץ עליהם שלא הבינו שצוה פן ה' לכל ישראל, וטעו לחשב שצוה פן רק למשה לבדו. הבין משה שעתידים בני ישראל לחטא, ואם פן עדיף היה שלא נבראו, ועל פן מכאן ואילך ברח 'שלא עשני גוי', ולא 'שעשני ישראל'. ואף שכתבו התוספות (שם ד"ה נוח) שמי שלומד תורה ומקיים מצוות נח לו שנברא, מפל מקום מחמת ענותנותו של משה לא רצה להפריד את עצמו מעם ישראל. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

קיום כל המצוות על ידי אחדות כאיש אחד בלב אחד

חזת יאיר חדש

רבי אלעזר קאליר זצ"ל

על ידי השלום מקיימים כל המצוות ואין צריכים לבוא שוב בגלגול

כתבו המפרשים איך נתן הקב"ה לעמו ישראל תרי"ג מצוות, ומכרח כל

תפארת עוזיאל

רבי עוזיאל מייזלש זצ"ל

לולי קיום כל התרי"ג מצוות אי אפשר לבוא לעולם הבא

וַיִּקַּח סֵפֶר הַבְּרִית וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵי הָעָם וַיֹּאמְרוּ כָל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע (להלן כו ז). יובן על פי דברי של"ה, דהקשה דהשי"ת נתן לנו תרי"ג מצוות, דהיכי אפשר דכל איש מישראל יקיים התרי"ג מצוות, דהא מצוות פדיון הבן או למול את בנו אי אפשר אלא אם היו לו בנים זכרים או היה לו בן תחלה, וכדומה. ותרי"ג דבכללות כל ישראל נתתו כל התרי"ג, וכל ישראל כאחד נחשבין.

וְזֶה עֲצֻמוֹ מִרְמֵז הַמִּקְרָא כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה, פְּרוּשׁ כָּל הַתְּרִי"ג מִצְוֹת, וְאֵף שֶׁהוּא בָּאֵי אֶפְשָׁר כָּל כּוּף, עַל זֶה אָמְרוּ נִשְׁמָע, פְּרוּשׁ עַל דֶּרֶךְ נִתְאַסְפְּנוּ יַחַד, כְּמוֹ הַסֵּבֶת וְשִׁמְעוּ' (דברים כו ט), אוֹ עַל דֶּרֶךְ יִישְׁמַע שְׂאוֹל אֵת הָעָם' (שמואל א' טו ד), וְנִהְיָה בְּלִנּוּ כְּאִישׁ אֶחָד.

וְזֶה כָּל יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם חֵלֶק' (סנהדרין צג), פְּרוּשׁ עַל יְדֵי כְּלִלוּת יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לְכָל אֶחָד חֵלֶק לְעוֹלָם הַבָּא, דְּחֲשִׁיב כְּאִלוֹ כָּל אֶחָד מִקִּיָּם כָּל הַתְּרִי"ג, וְזֶה עֲמֻף כְּלָם צְדִיקִים' (ישעיה ס כא).

וּמִלְכּוּד מַה דְּחֻשׁוֹב כְּאִלוֹ כָּל אֶחָד מִקִּיָּם כָּל הַתְּרִי"ג, הִיָּה בְּלִתֵּי אֶפְשָׁרֵי לְבוֹא לְעוֹלָם הַבָּא, כִּי הַשִּׁי"ת יוֹדֵעַ סוּד הַדְּבָר, וּבִפְרָט דְּהֶאֱבָרִים וְהַגִּידִין שֶׁל אָדָם עוֹלִין בָּן, וְעַל יְדֵי זֶה אֶפְשָׁר לְהִנּוֹת מִזֵּי הַשְּׂכִינָה, מַה שְּׂאִין בֶּן זוֹלָת זֶה.

לקיים על כל איש ואיש מישראל. אף האיך אפשר לקיים ליחיד, כי מלבד שהם הרבה, הלא יש כמה מצוות שאפילו אם בלב שלם ונפש חפצה ירצה לקיים אי אפשר לקיים, כגון מצוות מעקה לזה צריך שיהיה לו בית, גם מצוות שלוח הקן למי שלא יקרא קן צפור אי אפשר לקיימו, וכדומה הרבה מצוות שאינו תלוי ברצון האדם.

אך תרוץ הידוע על זה, כיון שכל ישראל ערבים זה לזה, אם בן פשע עושה מצוה יש חלק גם בזולתו, וכל אחד זוכה במצוות חברו, אף מוכן ממילא שהוא דוקא באם יש להם לישראל אחדות אהבה ורעות, דאם ח"ו בלבכם נפרדו זה מזה האיך יתכן שיהיה לכל אחד חלק במצוות חברו, כיון שהמה נפרדים זה מזה ואיש את רעהו חיים בלעו.

ומעתה יתבאר היטב פונת הכתוב, דהנה משה רבנו ע"ה דאג מאד דהאיך יקיים כל אחד מישראל התרי"ג מצוות שהם רבים מאד, וזה שנאמר ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה' לבקש מהם עצה האיך אפשר לקיים את כל הדברים האלה, דהינו כל המצוות, כיון שהם מרבים. ויענו, פרוש שהזקנים השיבו, כל העם יחדו פרוש שיהיה להם אחדות אז נעשה פי לכל אחד היה חלק במצוות חברו.

וזה שאמר הכתוב ויענו כל העם יחדו, הינו פשהו יחדו באגדה אחת ענו ואמרו כל אשר דבר ה' נעשה, כי כל אחד יוכל לעשות כל המצוות על ידי חברו ואחדות שיש בנו.

ולכן התחיל ה' ואמר במתן תורה אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים לא יהיה לך, אמר בלשון יחיד, כי צריכים להיות באחדות כאיש אחד כמו נותן התורה ותברך שמו שהוא אחד ואין שני.

חזון ישעיה

רבי ישעיה יונגרייז זצ"ל

תשובת הזקנים למשה רבנו שעל ידי האחדות יהיה לכל אחד חלק במצוות חברו

ויבא משה ויקרא לזקני העם וישם לפניהם את כל הדברים האלה אשר צוהו ה' ויענו כל העם יחדו ויאמרו כל אשר דבר ה' נעשה (ט טז-יז). והנה מאד פלא מאמר הפתוב, דהנה אם ראובן יקרא לשמעון שיש לו ענין לדבר עמו, הלא מדרך ארץ הוא שבאם לוי הוא גם כן שם, שילך לדרך ולא ישמע מה שמדברים זה עם זה, והנה משה קרא לזקני העם, והאיך יתכן שכל העם יענו והיו במעמד בעת שמדבר משה עם זקני העם.

ומורי זקני בעל המחבר מניחת אשר ז"ל באר זאת על דרך נכון, דהנה הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות, והוא חוכה

מעשי צדיקים

כדי לקבל את ברכותיו, הוא נסע אל הרה"ק רבי יחזקאל מקוזמיר זיע"א וספר כי הדבר מבלבל אותו ומטרידו מחסידותו ומעבודתו, בפרט שזה מבטלו משעורי תורתו, על כן רצונו למנע מהרבים להגיע אליו.

השיב רבי יחזקאל מקוזמיר, הלא תלמיד חכם אתה, מדוע לא יעמדו לפניך דברי הגמרא (סוטה כ"א): 'היכי דמי חסיד שוטה, כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו ארח ארעא לאסתכולי בה ולאצילה'.

הכי גם אתה תרצה להיות כזה, חלילה, הלא אם יבואו אליך לדרש אלקים, אולי תוכל להציל נפשות ישראל בעצתך ובתפלותיך ברוחניות או בגשמיות, ולא תוכל להתעלם. (מאמר יחזקאל)

מיד פתחו בבהלה את כל החלונות לאורך את הבית, אף הוא התעורר רק פעבר מספר שעות, אחר כך אמר הרופא שאם חלילה היה נשאר בבית החנוק עוד זמן מועט, ככל הנראה הוא כבר לא היה עכשו בין החיים.

כל אותה שבת היה הרב מבריסק מספר ושונה ומספר לכל מי שנגנס אליו על מעשה הנס שארע עמהם, ואמר שלמד דבר זה ממשה רבנו כמו שנאמר 'ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה אלקים'. (טללי אורית)

ויעמד העם על משה מן הבקר עד הערב (יה יג) **כאשר** החלו רבים לשחר לפתחו של הרה"ק רבי שלמה מרדומסק זיע"א

ויספר משה לחתנו את כל אשר עשה ה' לפרעה ולמצרים על אודת ישראל את כל התלאה אשר מצאתם בדרך ויצלם ה' (יה ח)

בשבת אחר ימי השבע ברכות של אחד מבני רבי יצחק זאב סולובייצ'יק מבריסק זצ"ל, בעת שהתאסף המונין של הרב ברחוב פרס לקריאת התורה, הוא הבחין שבנו לא הגיע לתפלה ושלח אנשים לביתו, לראות מדוע אינו בא לקריאת התורה.

הלכו לביתו ונקשו בדלת, אך אין עונה, משדפקו פעמים רבות ועדין לא נשמעה תגובה, החליטו לשבר הדלת, כשנגנסו לבית ראו שהוא ובני ביתו ישנים והבית חנוק מעשן תנור החמום שפעל בבית, וחסר האויר גרם לשניהם להתעלף.

מדוע נכתב בתורה פעמים 'אנשי', 'אנשי חיל' ו'אנשי אמת'.

אלא נראה שפאן רמזה תורה רק על שני סוגי אנשים, רביים ורבנים, 'אנשי חיל', הינו רביים שממנים על העם, חביבים להיות 'ראי אלקים' אבל אין שפע הממון קובע אצלם, אולם 'אנשי אמת', הינו הרבנים שהם הדינים הממנים לדון דין אמת, חביבים להיות 'שנאי בצע'. (מדיש ישראל)

ויבד משה מן ההר אל העם (וי יד)

ברשי, מלמד שלא היה פונה לעסקיו רק מן ההר אל העם.

ספר הרה"ק הישמח ישראל מאלכסנדר זיע"א, בילדותי לקחני אבי הרה"ק רבי יחיאל מאלכסנדר זיע"א לווארקי לחג השבועות, שם הסתופף בצל רבו הרה"ק רבי מנחם מנדל מווארקי זיע"א.

אבי התאכסן באכסניה אחת עם הרה"ק רבי דב בעריש מביאלא זיע"א ושאר גדולי התלמידים, בחג השבועות בבקר השכם ראו החסידים את הרבי מתקרב לאכסניה, ומיד נעמדו בבקלה.

הסתבל הרבי בפני החסידים ואמר קצרות, "על הפסוק 'ויבד משה מן ההר אל העם' מפרש רש"י, 'שלא היה פונה לעסקיו', הכי היה למשה רבנו עסק של סחורות שבו היה עליו לעסק, אלא זה הוא רבי".

אחר תורה קצרה זו שב לביתו, ותלמידו רבי דב בעריש פרש את דבריו, כשריד משה מן ההר והשיג מדרגות רמות ונשגבות, היה באפשרותו לעסק במדרגות שלו ולהתעלות, אך הוא בפר לרדת אל העם ולא השגיח על עצמו פן יאבד ממדרגותיו, כך גם הרבי שלנו, עזב את עבודתו הקדושה והגיע לראות במעשי החסידים. (הצדיק השותק)

ואתם תהיו לי ממלכת פהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל (וי יו)

את נכדו המתחנף על ידו, דרבו החסיד המפלא הרה"ק רבי מתתיהו מקוסובה זצ"ל, מתלמידי הרה"ק רבי מנחם מנדל מקוצק זיע"א ורבה של קוסובה וקוצק, לעמל בתורה ובעבודה אף למעלה מכחותיו.

תחת אחד השיחים שבר את אגוזו, "אמרו חז"ל (ביצה טו:), 'אמר הקב"ה לון עלי ואני פורע', כשהייתי צעיר בגילך פרשתי את המאמר בצורה זו, אדם עיף, ילנה לו

מספרים על הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א ששכר יהודי פשוט ועם

הארץ, וסכם עמו שהוא יתן לו שנה תמימה אכילה שתיה לינה וכל צרכיו בהרחבה גדולה, בתנאי אחד, שיציית לכל אשר שיצוו.

הלה הסכים, ובעבור תקופת שנה בערב יום הקדוש אמר לו רבי לוי יצחק, "עתה הגיעה העת שתציית לדברי רצוני שתלך ותמיר את דתך", הלה נסה להתחמק ואמר נחרצות, "הס מלהזכיר, אלך למענכם אפלו באש, אולם להשתמד, חס וחלילה".

אך רבי לוי יצחק עמד על דבריו, "תנאי הוא תנאי, והרי הבטחת לקיים את כל אשר אצו", משהתעקש הרבי ובקש לקחת אותו בכח אל הכמר, החל היהודי להתאבק ולהתקוטט עמו.

היהודי היה גבוה וכבד גוף, והאמרי חיים הוסיף בצחות, "בודאי, הרי זה היה אחר שנה תמימה של אכילה דשנה", ואלו הרבי מברדיטשוב היה נמוך וצנום, הוא הפיל את הרבי לארץ, ותוף כדי התאבקות אף הוציא לרבי לוי יצחק שערה מזקנו.

רץ רבי לוי יצחק עם השערה אל ארון הקדש ואמר, "ראה נא רבוננו של עולם, מי כעמך ישראל, יהודי פשוט זה אינו יודע מאומה, ועם כל זאת כשבקשתי ממנו שילך להשתמד, אף שהתניתי עמו לפני כן ונתתי לו שכרו משלם, סרב בכל תקופי", כך למד רבי לוי יצחק זכות על בני ישראל.

בזה פרש האמרי חיים את הפתוב 'היה אתה לעם מול האלקים והבאת אתה את הדברים אל האלקים', קח נא את העם, אפלו אותם מבני ישראל המקנים 'עם' שהם בדרגה פחותה, ואמר להם שיהיו 'מול האלקים', כנגד רצונו ותברך, אז, 'הבאת אתה את הדברים אל האלקים', ללמד זכות עליהם, כי הם מאגנו ויסרבו, ויהיה בכך מליצה על בני ישראל. (טרפי קודש)

ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וראי אלקים אנשי אמת טנאי בצע (יה כא)

ספר הרה"ק הדמשק אליעזר זיע"א כי אל אביו הרה"ק האהבת ישראל מוויז'ניץ זיע"א נכנס רב נכבד, ובראותו שנגרמה על השלחו ערמה מכבדת ממעות פדיונות, העיר בצחות 'שונא בצע'.

ענה הרבי מוויז'ניץ, "בתורה כתוב ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל וראי אלקים אנשי אמת שנאי בצע, לכאורה

פי יהיה להם דבר בא אלי ופספסתי בין איש ובין רעהו והודעתי את חסי האלקים ואת תורתיו (יה טו)

בנות שדבר הרה"ק התפארת שלמה זיע"א עם הרב מפיעטוקוב, הוא ספר לו שהרופאים פקדו עליו להמנע מלהאריך בדבורים עם אנשים, כי הוא עלול להדבק מהם, הרב מפיעטוקוב הבין שהתפארת שלמה התכונן לרמז שיחדל מלדבר עמו וענה, "אם כך מחיב הרבי לקצר בשיחות כדי לשמר על בריאותו".

השיב התפארת שלמה, "מצינו בתורה הקדושה שמושה רבנו השיב ליתרו,

'כי יהיה להם דבר בא אלי', לכאורה על פי דקדוק הלשון היה לו לכתב 'באים' אלי, כי לפי פשוטו קאי הלשון על הבאים והם רבים.

אלא כאשר שמע יתרו כי חתנו התמנה למלך על בני ישראל, היה ברור לו שהוא יושב סגור חדר לפנים מחדר, משבצות זהב לבושו, וכל החפצים לבא לפניו סובבים מחוץ לפלטיין ואין להם רשות להכנס ללא רשות, הם יזדקקו לבא ליתרו חותנו שיתן להם רשות לבא לפני משה, והוא יהיה יוצא ונכנס לפני בני ישראל בכל מה שיצטרכו ממושה.

אבל כשהגיע יתרו אל משה ראה כי זה לא כמו שחשב וסבר, משה רבנו יושב בבית מדרש גדול, הפתח פתוח וכל החפץ מגיע ונכנס, כל העם עומדים צפופים ודוחקים, ואינם זקוקים כלל לטובת יתרו.

לכן שאל יתרו את משה 'מדוע אתה יושב לבדך וכל העם נצב עליך מהבקר עד הערב', מדוע אינך מסתגר בחדר סגור, חדר מלפנים חדר, השיב משה, "דע כי מצד עצמי אין לי חשיבות יותר מכל ישראל לפני השי"ת, אם אסתגר ואשב בחדר לבדי, כלא' חשוב אני לפני הקב"ה.

החשיבות שלי רק בעבור כלל ישראל, כי הכלל חשוב לפני השי"ת, ואם 'יהיה להם דבר', אז 'בא אלי', הקב"ה עבורם, כל חשיבותי רק בעבור ישראל, כי מה שהקב"ה מגלה לצדיק ונותן לצדיק זה רק עבור כלל ישראל, ואם הוא לא יבטל עצמו לכלל, אין לו כל חשיבות". (אהל שלמה)

היה אתה לעם מול האלקים והבאת אתה את הדברים אל האלקים (יה יח)

כספר הרה"ק האמרי חיים מוויז'ניץ זיע"א את המעשה דלהלן, פתח ואמר, עבדה זו שאין כדגמתה להמליץ טוב על ישראל כבר ספרתי מספר פעמים, אף הנני חוזר ומספר שוב כי לדעתי יש בה סגלה לטהרת הנשמה.

שהפריעו לגנבים את מעשיהם, ומרב פחדם ברחו ולא נגעו במאומה מכל חנותו הגדולה. לא רחוק מהחנות דר גוי שהחזיק בפרה, ובחצות הלילה משהבחין כי היא נוטה למות, מהר לשלח אחר רופא שיבוא אליה במהירות, הנגבים ראו את השלוחים יוצאים ונכנסים בדחפיות לנגד החנות באישון לילה, ומיד נפל עליהם פחד והם ברחו מהמקום. **בבקר** ראו בני הבית שהחנות נפרצה בלילה, אך בדקו וראו שלא נחסר מאומה ויהי לפלא, הם חקרו בדבר עד שנודע להם מהשכן על הרופא שהזעק אל הפרה, כך נודע לחסיד שהגיע מאלכסנדר, את אשר חזו עיני הרבי ברוח קדשו. (מאוון של ישראל)

וכל העם ראים את הקולות ואת הלפידים ואת קול השופר ואת ההר עשן וירא העם ויגעו ויעמדו מרחק (כ טו)

בשעת הדלקת גרות חנכה, נדחק הקהל כדי לראות כיצד מדליק הרה"ק רבי משה מקוברין זיע"א את גרות הקדש, אמר להם רבי משה, כתוב 'ירא העם ויגעו ויעמדו מרחק', מי שנדחק עומד מרחוק.

הוא היה מספר, הייתי אצל מורי ורבי הרה"ק רבי מרדכי מלענאויטש זיע"א בשעה שהדליק את גרות החנכה, אחר ההדלקה אמר רבי מרדכי, "עכשו שעת רצון היא, כל אחד יקבל כדמי חנכה איזה כח שייבקש לעבודת השם".

התלמידים בקשו מדרגות שונות, וכל אחד נענה וקבל את שלו, לבסוף שאל הרבי, "ואתה מושקה, מה תבקש", כבשתי את רגש הבושה שבלב וענית, "אין רצוני במתת הזה, רוצה אני להיות חיל פשוט מן השורה, להשיג משהו בכח עבודתי ובעמלי". (ברכת חיים)

אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם (כ יט) **ספר** רבי משה אריה פריינד זצ"ל בשם אביו אב"ד הונאיא. בשבת קדש פרשת יתרו, הגיע הרה"ק רבי יחזקאל משינאווא זיע"א לצאנז אל אביו הרה"ק הדברי חיים זיע"א, הוא נקרא בבית מדרשו של אביו לעלות לתורה בעליה של עשרת הדברות, והרגיש קולות וברקים, אש שחרה על גבי אש לבנה, ממש כמו במעמד הנבחר.

בראותו כי זכה לכהן, נסע רבי יחזקאל בשנית אל אביו לכבוד חג השבועות, ואף עשה הכנה לקריאת עשרת הדברות, אף הפעם לא הרגיש כמקדם. (אוצר ישראל)

וגרף אשר בטעריף (כ י)

בעת שנצרך רבי מאיר אריק זצ"ל לסיוע כספי דחוף, בקש גביר אחד ששמע על מצבו הקשה להעניק לו סכום גדול שיעזר לו בעת הזאת, אולם הוא לא הסכים לקבל מאותו גביר ולו פרוטה שחוקה.

בעיני ראיתי כתב יד קדש של אותו גאון, בו כתב שלצערנו אינו יכול לקחת את המעות הגם שהם נחוצות לו מאד, מחמת שהנותן אינו שומר שבת, רבי מאיר הוסיף וציין כי אם יקבל הנותן על עצמו לשמר שבת מעתה, הוא ישמח לקבל את העזרה. **לדאבון** נפש נכחתי בבית מדרש של איש מפרסם בעת ההקפות בשמחת תורה, ואותו גביר מחלל שבת נכנס בעת שרקדו עם הספרי תורה וחרדו לנגדו מאד ברעש גדול, עד כדי שכמעט עשו הפסקה באמצע ההקפות לכבוד אותו גביר.

אחר כבדו אותו מיד בהקפה עם ספר תורה, וכאשר ראיתי שנותנים כל הכבוד הזה למחלל שבת, הלכתי מהמקום, לא כן היה רבי מאיר אריק, התורה היתה חביבה בעיניו יותר מהממון. (סם משמעון - עיר הגולה)

לא תגנב (כ יג)

בעת שנכנס אחד מחסידי הרה"ק הישיבה **ישראל מאלכסנדר** זיע"א להפרד מרבו אחר שבת מרוממת שזכה לעשות בצל הקדש, שאלו הרבי, "האם מתר לגנב", האיש עמד משתומם ובפרט שבחדר עמדו חסידים רבים ששמעו את השאלה, וכמוכן שנסתתמו דבריו ולא היה לו פה להשיב, אך הרבי שאל בתקופ, "מדוע אינך משיב על שאלתי, האם מתר לגנב".

בשפה רפה השיב האיש, "אסור לגנב", אז ברכו הישיבה ישראל לשלום, ושלחו לביתו. בדרכו היה טרוד במחשבתו מכל הענין המפלא, הבין שהרבי לא שאל לריק, ולכן רשם לעצמו את היום והשעה בה פנה אליו הרבי עם השאלה, והיה זה כחצות הלילה.

בבעלות החסיד היתה חנות עם סחורות שונות ודלתותיה פונות לרחוב, ומאחורי החנות שכנה דירתו הפרטית בה ישנו בני ביתו, בחצות אותו לילה פרצו גנבים את הדלתות הפונות לרחוב באפן שלא נשמע לבני ביתו, וכלם ישנו שנה עמקה.

הגנבים התכוננו לרוקן את החנות מכל הסחורה וגם לשלח ידם בכסף המזמן שנמצא בחנות, אך משמים סבבו

שעה על השבון השנה לעתיד, הוא רעב, ילוח לעצמו שעה נוספת וילמד ואל יתפנה לאכילה, כי כבר הבטיח הקב"ה לפרע את החוב הזה, הוא ידאג כי תשלים את שנתך ואת סעודתך". (בית חיצא)

זכור את יום השבת לקדשו (כ ח)

פנה הרה"ק **האהבת ישראל** זיע"א אל יהודי שהגיע לשבת בצלו באחת משבתות השנה ושאלו, "מה יום מיומים", והלה השיב בתמימות, "אגיד את האמת, כאשר אני בא לשבת חשובה הרבי לא רואה אותי מפאת הקהל הרב, על כן באתי לשבת פשוטה". העיר הרבי, "על יהודי פשוט שמעתי, על שבת פשוטה עדיו לא". (מדיש ישראל)

יוום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה (כ י)

אחד הלומדים שהסתופף בצל הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו זיע"א, רצה ללמד תורה עד שרבו יתחיל בעריכת השלחן בליל שבת קדש, אך מרב טרדת הלמוד נטל את הנר המנחם על הסטנדר של רבו והביאו אל השלחן כדי שיטיב לראות בספר שהגה בו, וכך עין בספר בעוד הנר בידו.

כשנכנס הרבי לבית המדרש והבחין כי מעשה אשר לא יעשה נעשה כאן בשבת קדש, נגש אליו בגערה גדולה ובחמה נסוכה על פניו ואמר, "כיצד העזת פניך לטל נר מהסטנדר של הרבי, היכן נשמעה חצפה כזו, לנגע בנרות של הרבי ולהזיז ממקומן הקבוע", התלמיד נבהל, ובחיל ורעדה מהר להחזירו למקומו הקבוע, בסטנדר של הרבי.

מעשה זו פלא הוא, אך התלמידים אמרו אז ששמעושה זו אפשר לראות שרבי ברוך היה ערום ביראה, כדאמרו חז"ל (ברכות יז). 'לעולם יהא אדם ערום ביראה', ובקרב שכןה חכמה גדולה כיצד למנע יהודי מאסור.

לו היה הרבי גוער בו על שחלל את השבת, הרי מרב בהלה היה משליך הנר מידו והוא היה נכבה ואז היה עובר רח"ל גם על אסור כבוי, לכן העיר רק על שלקח הנר ממקום רבו, ועל ידי כך נמנע מאסור כבוי. כל זאת היה על רבי ברוך לחשב בשניות ספורות, מאז שראה המעשה עד שבא אליו להוכיחו. (פתגמי אורייתא)

יוום השביעי שבת לה' אלקיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובתך עבדך ואמתך ובהמתך

פרשת יתרו

שעון השמש בהר הבית

שיחת היום בירושלים הייתה סביב שעוני השמש המפוארים והייחודיים, מעשי ידיו לתפארה של האמן המהולל רבי משה שפירא, אשר הותקנו במקומות שונים בעיר: על חזית בניין בית הכנסת 'זהרי חמה' בשכונת מחנה יהודה, בחצר חורבת רבי יהודה החסיד, בבית הכנסת הגר"א בשכונת 'שערי חסד' וגם בחצר שטרואיס שבשכונת 'מוסררה'.

שעון שמש משתמש באור השמש ובצל שהוא מטיל כדי להודיע את השעה המדויקת ביום. רבי משה שפירא שידי זהב היו לו הצליח לשכלל את מנגנון שעוני השמש והביא אותם לידי דיוק נפלא. אנשי ירושלים עמדו משתוממים מול יכולותיו הנדירות של רבי משה שפירא שלא למד בשום אוניברסיטה והצליח ללמוד חכמה זו בכוחות עצמו בס"ד.

השמועה הגיעה איכשהו גם אל ראשי הוואקף המוסלמי, אלה הממונים על המסגדים בהר הבית, ומלבד שהדבר עורר את התפעלותם הגדולה הרי שהם חשבו לעצמם ששעון שמש כזה יכול לסייע דווקא להם בפתרון של מריבות רבות שהתעוררו בין אנשי הדת המוסלמית בנוגע לזמני תפילתם.

היות ומנהיגיהם השונים והמשונים של המוסלמים קשורים לגמרי עם אור השמש, זריחתה ושקיעתה, הרי ששאלת קביעת הזמן המדויק הביאה לקטטות בין אנשי הוואקף שתמיד לא הצליחו להגיע לעמק השווה. זה אומר בכה וזה אומר בכה, וכדי ביזיון וקצף. שעון שמש אם יתנוסס בהר הבית, סברו הללו, מלבד יופיו והחידוש שיהיה בו, יסיים את הקטטות הבלתי פוסקות. השעון הוא זה שיחווה את הזמן המדויק, ואין כל מערער אחריו.

היה זה באחד הימים של שנת תרס"א, כאשר שליח התדפק על פתח ביתו של רבי משה שפירא והודיע לו שהשייח' נימר אפנדי מבקש לפגוש אותו בדחיפות. השליח אף אמר כי השייח' מחכה לו בשעה מסוימת במשרדי הוואקף, והוא מצפה שאורחו יגיע לשם ללא שום דחייה.

הפגישה התנהלה על מי מנוחות. השייח' קיבל את פני רבי משה שפירא בכבוד רב, ועד מהרה אמר לו את הסיבה להזמנתו הבהולה: "רצוני שתבנה שעון שמש בהר הבית, בדומה לשעונים שכבר בניתי בבתי הכנסת". השייח',

בערמומיות ערבית אופיינית, רמז לבן שיחו שלמעשה יכול היה להשיג מומחה מוסלמי לבניית השעון, שכן רבים הם המומחים לתחום זה... אלא שרצונו דווקא שיהודי הוא זה שיבנה את השעון שעל פיו יקבעו זמני התפילה המוסלמיים, כי כך תבוא אהבה ואחוה בין המוסלמים והיהודים, צאצאי יצחק וישמעאל.

חרדה אחזה בגופו של רבי משה לשמע בקשה זו. במחשבתו הוא כבר התחרט על כל העסק של שעוני השמש, שאמנם הביא לו כבוד ופרנסה, אבל מי פילל ומי מילל שבקשה כעין זו תבוא אליו: להתקין שעון עבור זמני התפילה של המוסלמים. אוי לו ואוי לנפשו שניסיון כזה בא לפתחו.

השייח' שהבחין במבוכתו של רבי משה, לא איחר מלעשות תכסים מוסלמי נוסף. הוא אחז בידו של רבי משה ואמר לו: "יא סידי מוסה (=אדוני הנכבד, משה), לשם מה עלינו לשוחח כאן, הבה ונלך יחד אל ביתי הגדול, שם נוכל לשוחח בניחותא, על כוס תה מהביל ותמרים משובחים, ואיש לא יקשיב לשיחתנו".

כשעברו השניים שלובי זרוע ברחובות העיר, עצרו כולם את נשימתם. הערבים לא האמינו למראה עיניהם: השייח' המכובד הולך יחד עם יהודי לא מוכר ומדבר אליו בכבוד רב. כולם עצרו את עבודתם, נעמדו בפתחי החנויות ובתי המלאכה, והביטו בפליאה רבה במחזה הנדיר שכמוהו לא ראו מעולם.

לשנים רבות, סיפר רבי משה שפירא, כי בימים שלאחר הליכה משותפת זו, כשהיה עובר ברחובות העיר היו המונים נבערים ניגשים ומנשקים את שולי בגדיו. משוכנעים היו כי איש קדוש הוא, ולכן זכה שהשייח' המהולל ילך יחד עמו ברחוב.

משהגיעו השניים לביתו המפואר של השייח', המשיכה השיחה מהיכן שנעצרה קודם. משרתיו של השייח' הגישו לשולחן תקרובת עשירה: קנקנים של תה מתוק ושל קפה טורקי, מגשים של פירות טובים מפרדסי דמשק, וקערות עם שקדים קלויים ואגוזי פרך. רבי משה כמעט ולא נגע באוכל, כשהשייח' ממשיך ומשתמש בכל תכסיסי השכנוע האפשריים כדי להביאו להסכים לכך.

השיחה הסתיימה בכך שרבי משה אמר כי הוא זקוק לארכה של כמה ימים כדי להתבונן בדבר. זהו פרויקט גדול וחשוב ועליו לראות אם הוא אכן מסוגל לכך. השייח' הסכים לארכה זו ושניהם סיכמו כי יחזרו

ויפגשו בעוד יומיים בביתו של השייח'.

רבי משה שפירא מצא את עצמו נבוך מאוד, ודמעות החלו לנצנץ בעיניו. חושב היה לעצמו בתסכול רב: הנה לי כישרון שמור לבעליו לרעתו. מה הרווחתי מכל שעוני השמש שעשיתי, כשזה עתה הגעתי לידי ניסיון רע ומר כזה בו מבקשים ממני להתקין שעון עבור המוסלמים בהר הבית! האם לא מוטב היה לי שכלל לא הייתי מתחיל עם עניין זה של שעוני השמש, מאשר להיות זה שיודיע למוסלמים על תפילתם!?

בעוד המחשבות מתרוצצות במוחו, הבזיק רעיון בראשו של רבי משה שפירא: מה לי מתלבט כל כך בשעה שתל תלפיות מצוי בסמוך אליי: יכול אני לעלות אל רבנו הנערץ, הגאון רבי יוסף חיים זוננפלד, חכימא דיהודאי ואיש אשר רוח בו, והוא בוודאי יוכל לסייע לי בעצה טובה ובתושייה. בפקחותו הרבה יוכל הוא לחלצני מהמצר ולתת לי הדרכה נאותה על המעשה אשר עלי לעשות.

היו רגליו של רבי משה שפירא מוליכות אותו אל ביתו הצנוע של רבי יוסף חיים שהיה בנוי בפאתי שכונת 'בתי מחסה'. נפעם ונרגש עמד רבי משה שפירא מול רבה של ירושלים כשהוא מספר לו על הניסיון הגדול שהתגלגל לפתחו.

משסיים רבי משה שפירא את דבריו, התהרהר רבי יוסף חיים לדקות ארוכות, ולאחר מכן אמר: "רבי משה, יקירי וחביבי, העצה הראשונה שעולה בראשי היא שתנסה להכשילם בעניין המחיר. הכול יודעים שהמוסלמים קמצנים מופלגים הם ונהרגים על פחות משווה פרוטה. אם לבני עמם כך, ליהודים על אחת כמה וכמה. תנסה אפוא לנקוב מחיר מפולפל עד כדי כך שהשייח' עצמו יעדיף לוותר על הפרויקט. מלבד זאת, עליך לומר לשייח', כי ההחלטות על שאלות כאלה אינן מצויות כי אם בידי הרבנים, והם אלו שמכריעים בזה".

כעצתו של רבי יוסף חיים עשה רבי משה שפירא, ובפגישה שנערכה לאחר יומיים אמר לשייח' כי בראש ובראשונה יש כאן שאלה הלכתית מובהקת, ורב גדול הוא זה שצריך להכריע בזה. ועם זאת, בכל הנוגע אלי, מסופקני אם תוכלו לעמוד במחיר הגבוה שאבקש תמורת עבודתי.

לשמע הסתייגותו זו של רבי משה פרץ השייח' בצחוק קולני, הוציא ממגירת שולחנו שקית מלאה במטבעות נפוליוני זהב, ואמר

רושם טוב מאוד, ויהי כאשר נודע לשייח' על עוצמת הזעם של המוסלמים בירושלים על סירובו של רבי משה, הזמין השייח' אליו את רבי משה לשיחה חשאית בביתו. הפעם השיחה הייתה קצרה מאוד, המשרתים לא הגישו תקרובת, ופניו של השייח' היו רציניות מתמיד.

במילים קצרות הסביר השייח' לרבי משה כי סכנה גדולה אורבת לו אם ימשיך להתגורר בירושלים. אכן, גם הוא וגם שאר ראשי הדת מבינים ומקבלים את סירובו להתקין את שעון השמש, מנימוקים של דת ואמונה, אולם המוני העם אינם רוצים או אינם מסוגלים לקבל את ההסבר הזה וכעסם גדול מאוד. אין לדעת מה יכול אחד מחמומי המוח לעשות ולפגוע בכך או בבני משפחתך. ובשל כך, הציע השייח' באדיבות רבה, "מייעץ אני לך כי תעזוב את העיר עד יעבור זעם וישתכח הדבר לחלוטין".

דבריו של השייח' היו הגיוניים ביותר, ולאחר שקיבל את ברכתו של רבי יוסף חיים, עזב רבי משה שפירא את ביתו בעיר העתיקה והחל להתגורר בעיר פתח תקווה, וגם שם בנה שעון שמש על בניין בית הכנסת הגדול בעיר והוא קיים עד לימינו לשם ולתפארת.

על מצבתו של רבי משה שפירא בהר הזיתים נכתב: "פה נטמן איש צנוע וטהור המידות, בונה שעוני שמש בירושלים ופתח תקווה לפי שעון אירופאי וערבי הנהוג בארץ ישראל, רבי משה בן רבי ישראל אשר ז"ל שפירא, יליד ירושלים, נלב"ע י"ט סיוון תשכ"ט. תנצב"ה".

על הפסוקים (שמות כ יט - כ): 'וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה כֹּה תֹאמַר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֲתֶם רְאִיתֶם כִּי מִן הַשָּׁמַיִם דִּבַּרְתִּי עִמָּכֶם. לֹא תַעֲשׂוּן אֹתִי אֱלֹהִים כְּסֶף וְאֱלֹהִים זָהָב לֹא תַעֲשׂוּ לָכֶם', פירש הרה"ק החוזה מלובלין זיע"א בספר 'דברי אמת' שבא הכתוב להזהיר שלא יאמינו בשיתוף ח"ו שהרי בני ישראל היו נוכחים במעמד הר סיני וראו כי השם הוא האלוקים והוא נתן תורתו למשה רבינו:

"פרשנו, דאיתא בספר, שהיה אומר אחד ויכוח עלינו מפני שקבלנו התורה בקולות וברקים והקב"ה פתח השמים ודבר עמנו מהם, על כן אי אפשר להאמין אם לא תהיה במעמד הזה מה שהוא נגד ציוויו וציוות משה רבינו שבחר בו יתברך והיה הכל על ידו אז. וזה 'אתם ראייתם כי מן השמים דברתי עמכם לא תעשו אתי, פירוש, שיתוף ח"ו. וזה על מדרגה עליונה שהיה לנו שדבר עמנו יתברך פנים אל פנים".

שיש מקום למציאת היתר להתקין את השעון בהר הבית. הוא בקושי יכול היה להגיב לרבי יוסף חיים ולומר לו כי הוא מבקש לומר לרב את התשובה רק למחר. קשה לו עתה לענות על שאלה קשה זו, ולכן הוא מבקש להרהר עם עצמו כדי להחליט.

ביום המחרת, כשרבי משה הגיע לרבי יוסף חיים, היו דבריו סדורים על לשונו להפליא: "רבי, ברצוני לומר את האמת לאמיתה, כי גם אם יתנו לי סכום של מיליון נפוליוני זהב לא אסכים לעשות את שעון שמש זה בהר הבית! יהודי אני, ומבקש אני לכבד את אלוקי ואת מצוותיו! גם אם ניתן למצוא היתר, איני רוצה שימצאו היתר עבורי! נכון אני להפסיד הכול למען קידוש שמו יתברך".

לשמע תשובה זו שנאמרה בהחלטיות ובפסקנות מוחלטת, התרגש רבי יוסף חיים מאוד ואמר בקול (בראשית ב ז) 'וַיְהִי הָאָדָם לְנַפֵּשׁ חַיָּה', מהיכן מוצאים ומהיכן לוקחים חיות שכאלה. רבי יוסף חיים לא חדל מלומר ביטויי התפעלות וחזר ואמר שוב ושוב: "מי כעמך ישראל, מי כעמך ישראל, ריבונו של עולם, אין לך כלל מה להתבייש עם בניך התמימים והישרים שמוכנים להפסיד הון רב עבור כבודך".

לאחר שעה ארוכה שבה הפליג רבי יוסף חיים בשבחו של רבי משה, הוא פטרו לשלום ואמר לו: "אני כבר אתן את התשובה לשייח', ובעז"ה הכול על מקומו יבוא בשלום". ואכן, כשבא השייח' לקבל את תשובת רבי יוסף חיים, פתח רבי יוסף חיים והסביר לו כי פעולה כזאת אסורה ליהודים מכל וכל, והרי מעקרונות הדת המוסלמית הוא שאסור להכריח מאמין, אפילו בן עדה אחרת, לעבור על חוקי דתו.

ההסבר הפשוט והברור של רבי יוסף חיים הניח את דעתו של השייח' המוסלמי, שאכן נאלץ להודות כי חוקי דתו אוסרים עליו לכפות על מאמין לעשות דבר האסור על פי דתו, והם נפרדו בשלום ובלבביות.

ביקש רבי משה שפירא לישב בשלווה, בסוברו כי עתה השייח' קיבל את דעתו של רבי יוסף חיים שוב אין לו כל קשר לכך, אך לפתע התעורר עליו זעמם של המוני המוסלמים שהתגוררו בעיר העתיקה. השמועה הגיעה לאוזניהם שהשייח' ביקש מרבי משה להתקין שעון שמש בהר הבית, בדיוק כפי שהתקין בבתי הכנסת של היהודים, והוא סירב לכך. ההמונים הנבערים ראו בכך פגיעה ועלבון לדת המוסלמית, והדבר עורר סערת רוחות גדולה בין הערבים בירושלים.

כנראה שהשיחות של רבי משה שפירא ורבי יוסף חיים זוננפלד עם השייח' עשו עליו

בביטול גדול: "כל זה שלך! ואם זה עדיין לא מספיק לך, מוכן אני להוסיף לך כהנה וכהנה! דבר לא יעצור אותי מלבנות את שעון השמש בהר הבית, וכסף בוודאי שלא יהיה מעצור".

כיון שראה רבי משה שפירא את שקית הנפוליונים, שלהערכתו הזהירה הכילה כשלושים אלף נפוליונים, והבין כי השייח' מוכן ומזומן לבזבז אפילו סכומים אגדיים כדי להשיג את מטרתו, חזר לנקודה הראשונה: אם כך, ההכרעה נתונה בידי רב גדול שיקבע אם הדבר מותר לי כיהודי. וכשהשייח' התעניין ושאל: "מי הוא רב גדול שהכרעתו קובעת אצלך", מיד נקב רבי משה בשמו של רבי יוסף חיים זוננפלד, אשר גם הערבים כולם העריצו אותו וידעו על חכמתו הרבה. רבי יוסף חיים היה האדם היחיד שהשייח' היה מסוגל לקבל את קביעתו.

השייח' חשב לרגע ואמר: "אכן, רבי יוסף חיים הוא זה שיקבע, ודעתו מקובלת עליי". לשמע זאת, ביקש רבי משה מהשייח': "מציע אני שאת דעתו של רבי יוסף חיים תקבל ממנו באופן ישיר, כך תוכל להיות סמוך ובטוח שהדברים מדויקים וברורים". הסיבה להצעה זו הייתה פשוטה מאוד, שכן רבי משה העדיף שלא לעמוד פעם נוספת בתוך סד הלחצים של השייח'. עדיף אפוא שהשייח' ישמע את הדברים מ'כלי ראשון', באופן שאין אחריו עוררין.

משנסתיימה הפגישה בין רבי משה שפירא לשייח', מיהר רבי משה והלך שוב לביתו של רבי יוסף חיים, והפעם כדי לעדכן אותו על תוצאות הפגישה. רבי משה סח לרבה של ירושלים כי השייח' המוסלמי מוכן להזיל זהב מכיסו ולתת אפילו שלושים אלף נפוליונים, ובלבד שמלאכה זו תיעשה בשלמות.

חיך רבי יוסף חיים ופנה לאיש שיחו בלבביות ובחיבה: "הגד נא לי, רבי משה, יקירי וחביבי, האם שלושים אלף נפוליונים אלו מהווים אצלך שיקול כלשהו? האם זקוק אתה לחיזוק נפשי כדי להתגבר על ניסיון זה שכסף רב מצוי בו?! ולנוכח פניו התמהות והשואלות של רבי משה, המשיך רבי יוסף חיים ואמר בלחשיה: "דע לך שאם קשה לך להתגבר ולוותר על סכום כסף ענק זה, הרי שמבחינה הלכתית טהורה יש מקום למצוא היתר כיצד תוכל להתקין את שעון השמש בלי שתעבור בכך על איסור. לשם כך מבקש אני לדעת מה רצונך הפנימי והאמיתי, כדי שאדע מה להכריע בנידון".

זעזוע של ממש עבר בגופו של רבי משה שפירא לשמע שאלתו של רבי יוסף חיים. רעה וצמרמורת אחזו בו כשהוא שמע

מליץ יקירין ויהודשים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצדק שליט"א

מִי־הֵתָא

תְּהֵתָא

תְּהֵתָא דְאִוְרֵיתָא
יְסוּד חֲדָשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

לימוד ממשה רבינו - לרדת לרמתו של כל תלמיד

הקדושה לפי דרגתו, אלא ירד מן ההר אל העם לעסוק בעניניהם ולרומם אותם בעבודת ה'.

לא ישנה אדם ממנהג המקום

ויובן ביותר על פי הביאור בדברי הגמרא (ב"מ פו.) אמר רבי תנחום בר חנילאי, לעולם אל ישנה אדם מן המנהג, שהרי משה עלה למרום ולא אכל לחם, מלאכי השרת ירדו למטה ואכלו לחם. ולכאורה אינו מובן, כי אף שהמלאכים כל אכילתם בעולם הזה היתה בכדי שלא לשנות מן המנהג, מכל מקום המנעות משה רבינו מלאכול בשמים הרי היתה דבר הכרחי, כי בשמים אין מציאות אכילה ושתייה בכלל, ואי אפשר ללמוד ממנו שלא לשנות מן המנהג כשהדבר אפשרי. ופירש הרה"ק מקאצק זלה"ה שאין פירוש הדברים כפשוטם לענין העדר האכילה בשמים, אלא אדרבה ברדת משה רבינו לארץ היה ביכולתו להמשיך ולהימנע מאכילה ושתייה, אלא כדי שלא לשנות מן המנהג חזר לאכול ולשנות כמנהג בני אדם.

וזהו הרמז בדברי המכילתא שלא פנה משה רבינו ע"ה אל עסקיו, ונמנע מכל עסקיו במדרגות מרוממות ונישאות, ולא המשיך להתעלות לבד בעבודת הקודש שלו, אלא ירד למדרגת בני ישראל בכדי לרומם אותם ולהעלותם למדרגות יותר גבוהות, ולימד אותם תורת ה' ומצוותיו.

ירידת המחנכים ממדרגתם להתעסק עם החלשים

מכאן נלמד לתפקידם של המנהיגים והמחנכים בכל הדורות, שלא ימנעו מלרדת ממדרגתם הרמה בכדי לרומם את התלמידים משפלותם וחולשתם, וכך מובא בשם הגרי"ז מבריסק ע"ה שהמלמדים דרכם להתייחס בעיקר אל הטובים שבתלמידיהם, ועיקר תפארתם על הצלחת התלמידים הטובים, וכל שיחם ושיגם בהצלחת הטובים שבתלמידיהם, ומאידך גיסא האבות דרכם להיות עסוקים בעיקר בחלשים שבבניהם, ומירב כוחותיהם מושקעים בקידום הילדים החלשים, ובזה יובן היטב מה שמצינו בדברי חז"ל שהתלמידים קרויים בנים, כי זהו הנדרש מהמלמדים והמחנכים להתייחס אל התלמידים כאילו הם בניהם, וישימו את מירב כוחם ומרצם בקידום התלמידים החלשים, ולא יסתפקו בכך שהם מקדמים את התלמידים הטובים.

מן ההר אל העם, ודברי רש"י תמוהים, וכי איזה עסקים היו לו למשה רבינו לפנות אליהם. אלא פירוש הדברים כי משה רבינו אף שהתעלה מאד למדרגות גבוהות, ובהיותו בשמים 'לחם לא אכל ומים לא שתה' (להלן לד כח), וקיבל את התורה מאת הקדוש ברוך הוא בכבודו, עם כל זה עתה ברדתו מן ההר לא ביקש לפנות לעסקיו להוסיף ולהתעלות במדרגות

וירד משה מן ההר אל העם ויקדש את העם (יט יד). כל תכלית ענינו של הצדיק היא לעסוק עם בני ישראל, לרוממם להגביהם מן הארציות והחומריות ולקרבם אל הקדושה, כמו שמצינו אצל משה רבנו ע"ה שהניח כל עבודתו כדי להתמסר אל בני ישראל, וכן נאמר בו ברדתו מהר סיני וירד משה מן ההר אל העם, ופירש רש"י: מלמד שלא היה משה פונה לעסקיו אלא

מִי־הֵתָא דְפְלִיאָה

טבע נשמות ישראל לקיים המצוות

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. לא תעשה לך פסל וגו'. לא תשתחוה להם ולא תעבדם (כ ג-ה). במצווה זו ששמענו מפי הגבורה וכן בכל מצוות התורה נראה, כי לא נאמרו בלשון צווי כי אם בלשון עתיד. למד מכך הרה"ק הרמ"ע מפאנו ע"ה ודרש דברים מופלאים וטמירים, שלפיכך נאמרו המצוות בלשון עתיד, כי התורה מבטיחה לנו שיזכו ישראל לעמוד בקיום כל מצוות התורה, ולכן נאמר בלשון עתיד לומר שכך בוודאי יהיה שלא יהיה לך' וכו'. וכך הם דברי קדשו בעשרה מאמרות (מאמר חיקור הדין ח"ד פ"ט): גלוי וידוע לפני שלא יהיה לך אלהים אחרים' וכן כולם, כי טבע המחצב לא יסבול מעשה העבירה, והיה הנכשל בה מקרה הכסיל אשר לא יתמיד, עכ"ל.

כשהאדם מעמיק בזה יצליח לגבור על כל המניעות

זהו כח עצום ונפלא שנתן לנו הבורא בנשמתנו, שנשמתו של כל יהודי קשורה בקשר חזק ואמיץ במקור מחצבתה בכסא הכבוד, עד שלא נוכל מטבענו להיפרד מקדושה עליונה זו. ומכאן ישכיל איש נבון ויוסיף אומץ בראותו שהיצר הרע גובר עליו ועומדים עליו נסיונות בסור מרע או בעשה טוב, להניא לבבו ולהטות נשמתו מדרכי החיים, ויכול לקרות לפעמים שכל כך גוברים עד שמרים ידיים כמתייאש.

אך לא זאת, אל יתן למוטט רגליו. רק ידע ויחדיר לעצמותו ומוחו בכל עת היכן קשורה נשמתו. הלא מכסא כבוד חוצבה ועדיין קשורה שם בכל רגע, ואף אם נפל ונדמה לו כי התרחק מהקדושה, מגלה לנו רבינו הקדוש הרמ"ע מפאנו ע"ה, כי רק דמיון הוא, כי טבעו לא יסבול מעשה העבירה, ואם קרה ונכשל, אין זה כי אם מעשה כסיל ורוח שטות שעברה עליו במקריות בעלמא, אך נשמתו קשורה לעולם בכסא הכבוד וממילא בכל מצב שנמצא יכול לגלות את הקדושה שהסתתרה מבינתו ולשוב לחיק אביו שבשמים.

דיבור ה' חקוק בנשמות ישראל

עוד מוסיף הרמ"ע על עוצם הכוח שיש בתוכנו עד שנאמרו כלל המצוות בלשון עתיד, כאומר, גלוי וידוע לפני שכך יהיה, וזה לשונו: וגם הדיברות מסייעות הכח ההוא ומוציאות אותו לפועל. מדמה זאת לפתרון חלום שאמרו חז"ל (ברכות נה:): כי מאמר פיו של האדם מסייע להוציא לפועל את דבר החלום וכפי שפתר במאמר פיו. כל שכן בהיות הדיבור מכתב אלוקים חרות על הלוחות, שכח הדיבור האלוקי חרות על הלוחות נותן כח לכל יהודי שבועדות ישמור מצוות ה' וחלילה לא יעבור על אחת מהנה.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

ההתחדשות בתורה - יסוד לדבקות בקדושתה

אחר, וכל יום יש לו עבודה מיוחדת ותפקיד מיוחד, וכבר אמרו חז"ל (ברכות מ.) בכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, ואדרבה בכל יום צריך לשוב בתשובה על מיעוט העבודה ביום אתמול, כי כפי מה שמתעלה האדם היום הוא מבין עד כמה התעצל אתמול ונגרע בעבודה השלימה, וכן לעולם כל ימיו בתשובה לפי מה שהוא מוסיף להתעלות.

קביעות בעבודת השם

וכיון שטבע האדם להיות מהלך מדרגה לדרגה ואינו ניצב על עמדו במקום אחד, על כן יש להזהר שיהיו כל הליכותיו בדרך עליה ולא בדרך ירידה, שלא יתרפה מעת לעת בעבודת ה', כמו שנרמז בדברי חז"ל (ברכות ו:): 'כל הקובע מקום לתפלתו אלוקי אברהם בעזרו', שיהיה נזהר שתהיה תפלתו ועבודתו בדרך קביעות בלי רפיון, וכן כתב **בנועם אלימלך** (ליקוטי שושנה ד"ה זורחה) בשם אחיו **הרבי ר' זושא ע"ה**, על הכתוב (ויקרא טז ב) 'ואל יבוא בכל עת אל הקודש, אדם שיש אצלו שינוי עתים וזמנים, לפעמים יתגבר בקדושה ולפעמים ייחלש, לא יבוא באופן זה לעבודת הקודש, אלא יתנהג באופן של קביעות והתמדה ועל ידי כן יזכה להכנס לפני ולפנים.

ילכו מחיל אל חיל

וענין זה שיתעורר האדם להוסיף תמיד בעבודת ה' הוא בתורה ובעבודה ובגמילות חסדים, ונרמז בלשון הכתוב (תהלים קלג א) 'הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים', 'אחים' ראשי תיבות 'ילכו מחיל אל חיל' (שם פד ח), להוסיף עוז ותעצומות ללכת ולהתעלות ממדרגה למדרגה ברוחניות, ותיבת 'אחים' כוללת גם את ענין תלמוד תורה וגמילות חסדים, כי 'אחים' ראשי תיבות 'מה יקר חסדך אלקים וגו' (שם לו ח), וכן ראשי תיבות 'אשת חיל מי ימצא' (משלי לא י), היא התורה הקדושה הנקראת 'אשת חיל', והוא רמז לאדם שיהיה הולך ומוסיף כל ימיו בתורה וגמילות חסדים, ועל ידי זה יזכה לסיום הכתוב שם (תהלים קלג ג) 'כי שם ציוה ה' את הברכה חיים עד העולם.'

ניתנו, ומתוך כך הוא מוצא בהם טעם מחודש בכל שעה.

התחדשות בעבודת ה'

ובזה יבוארו דברי הכתוב (שמואל א' כ כז) 'מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום', 'בן ישי' הוא משיח צדקנו מזרע דוד בן ישי, והטעם שעדיין לא בא לגאול אותנו, 'גם תמול גם היום', כי נוהגים אנו בעבודתינו היום כמו שנהגנו בה אתמול, ואין מתחדשים מיום ליום בתוספת התחדשות בעבודת ה'. וכן אפשר להוסיף ולבאר דברי הגמרא (סנהדרין צח.), ששאל רבי יהושע בן לוי את המשיח אימתי יבוא לגאול את ישראל, והשיב לו המשיח 'היום' והסביר כוונתו לפסוק (תהלים צה ז) 'היום אם בקולו תשמעו'. ויש להוסיף ביאור בדבריו שביאת המשיח תלויה בכך שתהיה עבודת ה' מתחדשת בכל יום, ובכל יום יעבדו את העבודה המיוחדת לאותו יום, ולא לחזור ולשנות כתמול שלשום.

ועל שם כך, היה מפרש **הרה"ק רבי ישראל מרוזין ע"ה**, נקרא הצדיק 'בן איש חי', כמו מעיין מים חיים אשר לעולם אין המים נחים במקומם, אלא הם נובעים בכל עת ממקור חיותם, ובזה הם מתחדשים תמיד, ואם תיפסק נביעתם ויהיו מכונסים כך במקום אחד הרי הם יבואו לידי עיפוש וסרחון, כך גם דרך הצדיקים להוסיף ולהתחדש תמיד בעבודתם ולא לשקוט במנוחה על מקומם, אלא להיות בבחינת מוסיף והולך בהתחדשות תמידית שלא לאבד את החיות, כי ההתחדשות בכל עת היא סימן החיות.

עבודת כל יום מעולה מיום אתמול

וכן היא דרכם של עובדי ה' להוסיף ולהתעלות בעבודתם מיום ליום, ואין עבודת יום זה דומה לעבודת היום שעבר, ותמיד הם מתאמצים להוסיף ולהתחדש בעבודתם, על דרך שכתוב (ישעיה נח ב) 'ואותי יום יום ידרושון' כל יום בדרישה מחודשת, כי באמת אין שום יום מבריאת העולם הדומה ליום

ביום הזה באו מדבר סיני (יט א). מפרש רש"י הקדוש שלפיכך כתוב 'ביום הזה' ולא 'ביום ההוא', כדי שיהיו דברי תורה חדשים עליך כאלו היום נתנו. ויש לדעת שלא בכדי יזכה האדם להשגה זו, אלא רק על ידי הכנת הלב כראוי וזכה להתחדשות תמידית, ואז דברי תורה מתחדשים בו בכל יום, כמו שמברכים 'ברוך נותן התורה', לשון הווה, לומר שנתנת התורה מתחדשת בכל יום ויום, כמבואר **בש"ה הקדוש** (תולדות אדם בית ה') בשם **הדרת קודש**, שלפיכך תקנו לברך 'נותן התורה' לשון הווה, על הארת התורה המתחדשת בכל יום.

להיות מוסיף והולך בהכנה למתן תורה

תורת ה' מקודשת היא ואינה יכולה לחול באדם אם לא יקדש עצמו מתחילה, ואמר **מו"ר זקני אביר יעקב ע"ה** כי קודם מתן תורה נאמר למשה רבינו (להלן פסוק י) 'לך אל העם וקדשתם היום ומחר', ונאמר הציווי בלשון זו דוקא ולא אמר 'וקדשתם יומיים', כדי שתהיה קדושת היום השני יתירה על קדושת היום הקודם, ובכל יום יהיה מוסיף והולך בקדושה כדי להיות ראוי לקבל את קדושת התורה.

התחדשות תמידית מביאה חיות של קדושה

וכפי מה שמוסיף והולך בקדושה כך משיג חיות תמידית, וכן הזהירה התורה (דברים ד לט) 'וידעת היום והשבות אל לבבך', להוסיף בכל יום ידיעה מחודשת ולא לעמוד על מקום אחד, כי דבר העומד על עומדו בלי התקדמות הרי הוא מתיישן ומאבד את חיותו. ועל שם כן נקראת עבודת הבורא בתואר הליכה, כמו שנקרא עסק התורה 'אם בחקותי תלכו' (ויקרא כו ג), וכן אמר דוד המלך ע"ה (תהלים קיט א) 'אשרי תמימי דרך ההולכים בתורת ה'', ולא אמר 'הלומדים תורת ה'' כי הלימוד צריך להיות במדרגת מהלך המוסיף והולך בכל יום בלימוד התורה, ועל ידי תוספת ההליכה בכל יום מתחדשים עליו דברי תורה כאילו באותו היום

תכלית בריאת העולם - גילוי האלוקות שבמתן תורה

'אתה הראת לדעת'.

בגלות מצרים נתברר שבתוך הדין וההסתר נמצאת מלכותו יתברך

ועניינו הוא, כי אחר שהיו ישראל בגלות מצרים, זכו שע"י עשר המכות שהם גילוי מלכותו בעולם, וכפי שביאר בשפת אמת (ר"ה תרס"ג ד"ה כתיב אשרי), כי כל עניין הדין הוא כדי שידעו דאית דין ואית דיין ויש מנהיג לעולם, וכדכתיב (קהלת ג יד) 'האלקים עשה שייראו מלפניו', ולכן מילוי אותיות 'דין' גימטריא 'מלכות', דהיינו דל"ת יו"ד נו"ן, מילואם הוא ל"ת ו"ד ו"ן עולים בגימטריא 'מלכות'. לרמז כי בתוך הדין נמצאת מלכותו והנהגתו של הבורא. ואחר שעשה ה' דין ברשעים בעשרת המכות נעשה הביור בעולם, וע"י זה, נעשה שמעשרה מאמרות שנסתר בהם הנהגת ה', נעשו עשרת הדברות שנתגלה הנהגת הבורא בעת מתן תורה.

בלשון אמירה נעימה, ובעת מתן תורה כתיב עשרת הדברות, שהוא לשון חוזק כעין שאמרו 'דבר אחד לדור' (סנהדרין ח.), וזאת הואיל ובעת הבריאה היה צמצום והסתר שלא יהיה ניכר הנהגת הבורא בבריאה, נזכר לשון אמירה שאינו בגילוי כמו דיבור. ועוד אמרו צדיקים שאמירה מלשון 'אימרא' - לבוש, המסתיר פנימיות הנהגת הבורא בעולם.

אך במתן תורה בא אל הגילוי מה שהיה נסתר בעת הבריאה, ולכן כתיב בלשון דיבור וחוזק כי אז ראו עין בעין כי ה' הוא הבורא ומנהיג לכל הברואים וכפי שאמר להם משה (דברים ד לה) 'אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים אין עוד מלבדו', וכתב רש"י: כשנתן הקדוש ברוך הוא את התורה פתח להם שבעה רקיעים. וכשם שקרע את העליונים כך קרע את התחתונים. וראו שהוא יחידי, לכך נאמר

וידבר אלקים את כל הדברים האלה לאמר. אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים וגו' (כ א-ב). עשרת הדברות פותחים בלשון 'וידבר' שהיא לשון חוזק, וכך גם נקראים 'דברות' מלשון זה. והביאור בזה, דהנה תכלית בריאת העולם נתקיימה במתן תורה, כמו שאמרו חז"ל (שבת פח.): אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (בראשית א לא) 'ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי', ה"א יתירה למה לי, מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית, ואמר להם, אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין, ואם לאו, אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו.

ואמר החידושי הרי"ם שהעולם נברא בעשרה מאמרות (אבות פ"ה מ"א) ובמתן תורה נעשה מעשרה מאמרות עשרת הדברות. שבכוח עשרת המכות נתבררו עשרה מאמרות עד שנעשו בחינת עשרת הדברות. וביאור דבריו כי העולם נברא

הקב"ה נותן כח להישאר בדרגת הקדושה

מהר ממדרגתם, ולכן ביקשו משה רבנו שיעמוד הוא במקומם וימסור להם מה שישמע מפי הגבורה.

מדרגתכם מכח רצון ה' לרוממכם ולכן הוא שיתן הכוח להישאר בה

אבל משה רבינו ענה להם שכיון שבאה להם ההתרוממות מאת הקב"ה אין להם לחשוש שמא יבואו לידי נפילה, כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים נסות' לשון הגבוה והרמה, כי הקב"ה חפץ להרים אותם למעלה ממדרגתם, והוא יתן להם את הכוחות להחזיק מעמד שלא תהיה עלייתם מביאה לידי ירידה.

צריך להכיר את מקומו ודרגתו שלא יבוא חלילה לידי נפילה.

ועל כן בשעת מתן תורה בקשו ישראל שלא יוסיף ה' לדבר עמם, הגם שהיו במדרגה מאוד גבוהה והיו דומים למלאכי השרת, וכשפרחה נשמתם מרוב פחד החזירה להם הקב"ה, בכל זאת בקשו ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות - 'מיתה' לשון נפילה, כי בראותם האש הגדולה חששו שמא אינם ראויים למדרגה גבוהה זו, להסתכל בגדלות הבורא באופן שאין למעלה ממנו. ולמרות שבאותה שעה הלא סייעו בידם מן השמים, בכל זאת חששו שלא יהיה קיום לעמידתם ויפלו

ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות. ויאמר משה אל העם אל תיראו כי לבעבור נסות אתכם בא האלקים ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו (כ טז-יז).

לימוד גדול למדנו מבקשתם של עם הנבחר במעמד הנשגב והמקודש ביותר כפי שכתב בתולדות אדם (להרה"ק מאוסטרובה ע"ה יתרו ד"ה ויאמרו), כי על כל אחד מוטל לעבוד את ה' יתברך לפי מצבו ומדרגתו, ולא יבקש לצאת חוץ למעמדו ולמעלה ממדרגתו. הדבר דומה לכלי המתחמם על גבי האש, והיה אם יגבירו את האש יותר מידי, לא יוכל הכלי לעמוד בחום הגבוה ויתבקע, כך האדם

עבודת ה' בעולם הזה חשובה יותר מעולם הבא

בשלחנו הקדוש, מה חששו בני ישראל להסתלק מהעולם מתוך דביקות וכלות הנפש אליו יתברך, הלא זהו כל התכלית והרצון היהודי להגיע לזה, ומיד כשדיבר כן התעלף הרה"ק מקוברין עד שהיו מוכרחים לקחת אותו לחדרו, ואחר כך השיב ואמר שבודאי יש להקב"ה מלאכים ושרפים רבים האומרים שירה לפניו יתברך ומיד מתבטלים במציאות (חגיגה יד.), אבל עיקר רצונו יתברך שיתגלה כבודו בתחתונים על ידי עבודת ישראל, וזאת היתה יראתם פן נמות' ולא נוכל עוד לקיים מצוות ולעבוד את ה' בעולם החומרי דוקא.

שעיקר הנחת רוח העולה לפניו יתברך היא מעבודת קרוצי חומר המשכינים השכינה בארץ ובגשמיות. לכן היה חשוב בעיניהם חיי העולם הזה בעבודת הבורא עוד יותר מדביקות נפשם בה' בדביקות שאין למעלה הימנה, מאחר שבמצב זה לא יוכלו להוסיף ולעובדו בעולם הזה.

כיוצא בזה איתא בספר תורת אבות שהרה"ק ר"מ מקוברין ז"ל הרעיש מאד

ויאמרו אל משה דבר אתה עמנו ונשמעה ואל ידבר עמנו אלקים פן נמות (כ טו). לכאורה קשה, הרי דור מקבלי התורה היו דור דעה, ואיך לא חשקו לשמוע בעצמם דבר ה', וכי לא היה מוטב להם למסור נפשם בדביקות בה' יותר מחיי העולם הזה. פירש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה (זרע קודש שבועות ד"ה דבר) שעובד ה' האמיתי אינו רוצה בשכר מצוותיו בעולם הבא, אלא להוסיף ולעבוד את ה' יתברך בעולם הזה, ועל דרך מאמר חז"ל (אבות פ"ד מ"ז) יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא,

יצא לאור ע"י מכון אור לישירים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנשט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישירים

בני יששכר
 שארית ישראל
 תפארת שלמה
 יסוד העבודה
 מגן אברהם
 דברי יחזקאל
 פרי צדיק
 צדקת הצדיק
 חסד לאברהם

באר מים חיים
 יושר דברי אמת
 מנחם ציון
 אוהב ישראל
 מאור ושמש
 זרע קודש
 בת עין
 אור לשמים

אוצר בעל שם טוב
 תולדות יעקב יוסף
 נועם אלימלך
 מגורת זהב החדש
 מאור עינים
 אור המאיר
 עבודת ישראל
 קדושת לוי
 חיים וחסד

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

☎ להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליין בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com